

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ НАЦІОНАЛЬНИЙ  
ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

*Кафедра цивільної юстиції та адвокатури*

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ  
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З  
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
«МІЖНАРОДНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС»**

**Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень**

**Ступінь вищої освіти – магістр**

**Галузь знань – 08 «Право»**

**Спеціальність – 081 «Право»**

**Статус навчальної дисципліни – за вибором студента**

**Рік набору – 2022**

**Навчально-методичні матеріали для практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Міжнародний цивільний процес та комерційний арбітраж» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 58 с.**

Розробник:

Кравцов Сергій Олександрович,  
кандидат юридичних наук, доцент

Затверджено на засіданні кафедри цивільної юстиції та адвокатури (протокол № 9 від 08.06.2022 р.)

*Завідувач кафедри* – Гусаров Костянтин Володимирович, доктор юридичних наук, професор, професор

## ВСТУП

Навчальна дисципліна «Міжнародний цивільний процес» включає поняття арбітражу як окремої форми захисту невизнаних, порушених та оспорюваних прав, свобод та інтересів, особливості та порядок розгляду цивільно-правових спорів за допомогою міжнародного комерційного арбітражу, національні та міжнародні джерела регулювання відносини у сфері міжнародного цивільного процесу, актуальні проблеми сучасного міжнародного цивільного процесу.

Вивчення курсу скеровано на засвоєння студентами значення основних процесуальних інститутів, пов'язаних із розглядом національними судами спорів, обтяжених іноземним елементом оволодіння навичками правильного тлумачення норм цивільного процесуального права та практичного їх застосування при розгляді конкретних цивільно-правових спорів за допомогою міжнародного комерційного арбітражу, набуття досвіду аналітичної роботи.

Навчальна дисципліна «Міжнародний цивільний процес» за статусом у структурі освітньо-професійної програми підготовки правників є вибірковою та присвячена поглибленому вивченню актуальних питань теорії та практики застосування процесуальних інститутів, пов'язаних із розглядом національними судами спорів, обтяжених іноземним елементом. Під час вивчення навчальної дисципліни студенти дізнаються про національні та міжнародні джерела регулювання відносини у сфері міжнародного цивільного процесу, актуальні проблеми сучасного міжнародного цивільного процесу тощо.

**Мета навчальної дисципліни** – формування цілісної системи професійних знань, умінь, навичок та інших компетентностей здобувачів вищої освіти у сфері правового регулювання порядку розгляду зовнішньоекономічних спорів в міжнародному комерційному арбітражі та порядку здійснення правосуддя у цивільних справах з іноземним елементом

### **Завдання:**

- визначення актуальних проблем розвитку правового регулювання як міжнародного цивільного процесу так і міжнародного комерційного арбітражу;
- ознайомлення з судовою та арбітражною практикою міжнародних органів, що розглядають зовнішньоекономічні спори та особливостями визнання та виконання іноземних судових рішень і рішень міжнародного комерційного арбітражу;
- розвиток навичок і умінь застосування єдиноуніфікованих джерел щодо порядку розгляду спорів в міжнародному комерційному арбітражі та конвенційне регулювання міжнародного цивільного процесу;
- опанування студентами теоретичних знань щодо порядку розгляду зовнішньоекономічних спорів міжнародним комерційним арбітражним судом;
- поглиблення теоретичних знань та формування практичних навичок із функціональної діагностики розгляду зовнішньоекономічних спорів міжнародним комерційним арбітражем.

*Пререквізити:* «Податкове право», «Право Європейського Союзу та його система», «Актуальні проблеми методології наукових досліджень».

*Кореквізити:* «Європейське приватне міжнародне право», «Міжнародне контрактне право», «Право СОТ».

*Постреквізити:* «Міжнародне право інтелектуальної власності», «Корпоративне право та управління ЄС», «Нотаріат та нотаріальні дії консульських установ».

## **ЗАТВЕРДЖЕНО**

**вченою радою Національного юридичного  
університету імені Ярослава Мудрого»  
(протокол № ... від ... 2022 р.)**

### **ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

#### **«Міжнародний цивільний процес»**

#### **Модуль 1. Загальна характеристика та особливості міжнародного цивільного процесу**

*Теоретичні засади міжнародного цивільного процесу.* Поняття і предмет міжнародного цивільного процесу, його місце в правовій системі. Особливості міжнародного цивільного процесу. Джерела міжнародного цивільного процесу. Національно-правове регулювання міжнародного цивільного процесу. Міжнародно-правове регулювання міжнародного цивільного процесу. Роль рішень Європейського Суду з прав людини, Європейського Суду Правосуддя у формуванні правозастосовчої практики. *Lex fori* (Закон країни суду) в міжнародному цивільному процесі. Процесуальні колізійні норми.

*Міжнародна цивільна процесуальна юрисдикція.* Поняття міжнародної цивільної процесуальної юрисдикції. Конфлікт юрисдикцій. Види міжнародної цивільної процесуальної юрисдикції. Пророгаційні та дерогаційні угоди. Перешкоди для встановлення міжнародної цивільної процесуальної юрисдикції іноземного суду.

Національне та міжнародно-правове регулювання встановлення міжнародної цивільно-процесуальної юрисдикції.

*Учасники міжнародного цивільного процесу.* Процесуально-правовий статус іноземних осіб. Цивільна процесуальна правосуб'єктність іноземних осіб. Процесуальна правоздатність міжнародних організацій. Процесуальні особливості розгляду справ за участю іноземних осіб. Особливості розгляду справ за участю іноземних осіб. Процесуальні права та обов'язки іноземних осіб.

*Особливості правозастосування в міжнародному цивільному процесі.* Визначення права, що підлягає застосуванню в міжнародному цивільному процесі. Застосування іноземного права на засадах взаємності. Встановлення змісту норм іноземного права. Наслідки невстановлення змісту іноземного права. Застереження про публічний порядок під час застосування норм іноземного права. Отримання доказів в іноземній юрисдикції. Забезпечувальні заходи в міжнародному цивільному процесі

*Визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду.* Загальні засади та особливості визнання рішення іноземного суду. Особливості розгляду клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного

суду. Підстави для відмови у задоволенні клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду. Звернення до примусового виконання рішення іноземного суду. Визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.

*Правова допомога в міжнародному цивільному процесі.* Поняття та види надання правової допомоги в міжнародному цивільному процесі. Звернення суду України із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави. Міжнародні нормативно-правові акти про правову допомогу. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів. Виконання судового доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів. Виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України. Відмова в наданні правової допомоги.

## **Модуль 2. Міжнародний комерційний арбітраж в системі альтернативних способів вирішення спорів**

*Поняття та правова природа міжнародного комерційного арбітражу.* Роль міжнародного комерційного арбітражу у вирішенні спорів, що виникають у сфері зовнішньоекономічних відносин. Загальна характеристика міжнародного комерційного арбітражу. Теорія делокалізації арбітражу і її значення. Види міжнародних арбітражних судів. Постійно діючі (інституційні) і ad-hoc арбітражні суди.

*Правове регулювання міжнародного комерційного арбітражу.* Правове регулювання міжнародного арбітражного розгляду спорів та діяльності арбітражних судів в національному законодавстві різних держав.

*Арбітражна угода. Визначення компетенції міжнародного комерційного арбітражу.* Арбітражна угода як різновид третейського договору (угоди). Арбітражна угода і його види. Арбітражне застереження і третейський напис. Автономність арбітражного угоди від договору, до якого воно відноситься. «Патологічні» арбітражні угоди. Юридичні наслідки укладення арбітражних угод. Пророгаційні і дерогаційні ефекти арбітражних угод. Визначення компетенції арбітражного суду. Заперечення проти компетенції арбітражного суду. Теорія «компетенції компетенції» арбітражного суду і її втілення в міжнародних договорах і законодавстві різних держав. Встановлення компетенції міжнародного арбітражного суду відповідно до міжнародних договорів або національного законодавства. Оскарження рішень арбітражу з питання про власну компетенцію.

*Склад арбітражного суду (арбітражний суд). Арбітри.* Поняття загальних правил провадження у справі в міжнародному арбітражному суді. Мова арбітражного розгляду. Склад арбітражного суду (арбітражний суд). Арбітри. Кількість арбітрів. Список арбітрів і його значення. Вимоги до арбітрів. Кваліфікація арбітрів. Порядок формування одноосібного і колегіального складу арбітражного суду.

*Рішення арбітражного суду (award), його значення.* Рішення арбітражного суду (award), його значення. Оскарження рішення арбітражного суду до державного суду. Скасування (визнання недійсним) державним судом рішення арбітражного суду. Порядок розгляду клопотання про скасування рішення міжнародного арбітражного (третейського) суду. Підстави скасування рішення міжнародного арбітражного (третейського) суду. Виконання рішень

національних та іноземних арбітражних судів. Порядок виконання виконавчого документа, виданого на підставі рішення міжнародного комерційного арбітражу.

*Визнання іноземних арбітражних рішень як умова приведення його до виконання.* Поняття, значення та юридичні наслідки визнання іноземних арбітражних рішень (незаперечність, винятковість, незмінюваність, можливість втілення). Визнання іноземних арбітражних рішень як умова приведення його до виконання. Підстави відмови у визнанні та приведення у виконання іноземного арбітражного рішення. Правові наслідки відмови у визнанні та приведення у виконання іноземного арбітражного рішення. Порядок виконання виконавчого документа, виданого на підставі ухвали суду про визнання і приведення у виконання іноземного арбітражного рішення. Порядок розгляду судами загальної юрисдикції заяв про визнання і приведення у виконання іноземних арбітражних рішень. Проблема визнання іноземних арбітражних рішень, які не потребують виконання.

## **2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

### ***Тема 1. Теоретичні засади міжнародного цивільного процесу.***

*Лекції – 2 год.*

*Колоквіум – 2 год.*

*Питання для обговорення:*

1. Поняття, предмет міжнародного цивільного процесуального права.
2. Поняття та види джерел МЦП. Міжнародний договір як джерело МЦП. Внутрішнє законодавство як джерело МЦП.
3. «М'яке право» як джерело МЦП.
4. Поняття принципу МЦП. Види принципів МЦП.
5. Роль рішень Європейського Суду з прав людини, Європейського Суду Правосуддя у формуванні правозастосовчої практики
6. Принцип *lex fori* (закон країни суду) в міжнародному цивільному процесі.
7. Процесуальні колізійні норми.

### ***Тема 2. Міжнародна цивільна процесуальна юрисдикція.***

*Лекції – 2 год.*

*Практичне заняття - 2 год.*

*Питання для обговорення:*

1. Поняття міжнародної підсудності.
2. Види міжнародної підсудності.
3. Пророгаційні та дерогаційні угоди

4. Національне та міжнародно-правове регулювання встановлення міжнародної цивільно-процесуальної юрисдикції.

5. Перешкоди для встановлення міжнародної цивільної процесуальної юрисдикції іноземного суду.

### ЗАВДАННЯ

1. Громадянин Латвійської Республіки А. звернувся до суду з позовом до громадянина України Б., який проживає в м. Рим (Італія), про стягнення 100 000 євро боргу, що виник на підставі укладеної в м. Рим (Італія) між сторонами партнерської угоди про спільну діяльність, що мала виконуватися у м. Рим (Італія). Зокрема, за цією партнерською угодою до 1 січня 2015 р. Б. повинен був повернути А. борг у сумі 100 000 євро – кошти, надані позивачем відповідачу для ведення спільного отельного бізнесу. Оскільки своїх зобов'язань щодо повернення грошових коштів відповідач не виконав, а у нього на території України (м. Київ) є нерухоме майно, позивач просив суд позов задовольнити. Ухвалою місцевого суду провадження у справі відкрите. Не погодившись із вказаною ухвалою, відповідач звернувся до суду апеляційної інстанції зі скаргою, в якій вимагав скасувати ухвалу суду першої інстанції та закрити провадження у справі, оскільки воно було відкрито з порушенням правил підсудності.

*Чи підлягає апеляційна скарга відповідача задоволенню?*

2. Громадянин України Б. звернувся до суду із позовом до авіакомпанії «Райнейр» в особі представництва у м. Києві компанії «Райнейр» в Україні про відшкодування повної вартості путівок до Німеччини та моральної шкоди. В обґрунтування своїх вимог Б. зазначив, що шкоду йому було завдано під час авіаперельоту рейсом Київ – Берлін. Звернувшись із заявою за місцем свого проживання у м. Харкові, позивач посилався на ч. 3 ст. 101 Повітряного кодексу України, Закон України «Про захист прав споживачів», а також норми ЦПК України, якими передбачено його право на пред'явлення в суд позову про захист прав споживачів за правилами альтернативної підсудності.

*Визначте, якому суду підсудна ця справа.*

3. Громадянин США, що проживає у Великобританії, незадовго до смерті зробив у Малазі (Іспанія) заповіт, складений відповідно до права його країни громадянства (штат Мериленд, США). За заповітом його нерухоме майно повинне перейти в спадщину до його брата чи сина останнього у випадку, якщо брат помре раніше.

Відповідно до цього заповіту нерухомість у Малазі повинна перейти до племінника померлого. Син заповідача звернувся в іспанський суд із клопотанням про визнання заповіту недійсним, однак у першій інстанції суд визнав заповіт дійсним.

В апеляційній інстанції суд застосував іспанське право на основі зворотного відсилання, оскільки право Великобританії відсилає до права країни місця перебування нерухомості, і визнав заповіт недійсним, тому що в ньому не

передбачені законні спадкоємні права сина померлого (ст. 851 ЦК Іспанії).

У касаційному виробництві Верховний суд Іспанії відмовився застосувати зворотне відсилення і визнав дійсність заповіту, складеного відповідно до закону штату Мериленд.

У відповідності зі ст. 12.11 ЦК Іспанії відсилення до іноземного права розуміється як відсилення до його матеріального права; якщо колізійна норма цього права відсилає до іспанського права, вона застосовується, якщо ж до права іншої держави – тоді не застосовується. У даному випадку спадкування за заповітом визначається правом доміцілью спадкодавця в момент його смерті.

*Від органа якої держави залежить прийняття чи неприйняття зворотного відсилення? Як вирішується питання про застосування права держави з множинністю систем (наприклад, права США)?*

### ***Тема 3. Учасники міжнародного цивільного процесу.***

*Лекції – 0 год.*

*Практичне заняття - 2 год.*

#### *Питання для обговорення:*

1. Поняття суб'єктів МЦП. Правові засади участі іноземців та осіб без громадянства у цивільному процесі.

2. Принцип недискримінації. Принцип національного режиму. Процесуальні реторсії.

3. Особистий закон як процесуальна колізійна прив'язка. Застосування закону держави суду до статусу іноземців у МЦП.

4. Особливості участі іноземної держави у цивільному процесі. Поняття державного імунітету. Абсолютний та відносний імунітет.

5. Цивільна процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб у цивільному процесі.

### ***ЗАВДАННЯ***

1. Судноплавна компанія, зареєстрована у Німеччині (і має в цій країні своє місце перебування), уклала з М., яка є громадянкою Сполученого Королівства, має постійне місцепроживання у цій країні, трудовий договір, що передбачає, що вона буде працювати як касирка на пароплавному поромі, який здійснює рейс між англійським портом Шернес і нідерландським портом Фиссанген. Договір був складений англійською мовою, підписаний сторонами в Шернесі і передбачав виплату винагороди в англійських фунтах стерлінгів. Судно експлуатується суспільством – юридичною особою німецького права, плаває під німецьким прапором і зареєстроване в Гамбурзі (внесено до реєстру судів). Потім договір з нею достроково розривається. У самому договорі про розірвання нічого не говориться. М. позивається проти компанії в німецькому суді.

*Яке право повинне бути застосоване у відношенні розірвання договору, оскільки в ньому положень про застосовне право не міститься? (відповідно до*



*пануючої точки зору, до трудових договорів підлягає застосуванню закон країни місця роботи). Що може розглядатися як країна місця роботи у відношенні морського судна?*

2. Громадянин України, який керував автомобілем на території Франції, заподіяв матеріальну шкоду водію автомобіля – громадянину Франції, який з цього приводу звернувся до суду своєї держави. Однак громадянин України наполягав на розгляді цієї справи на території України, мотивуючи порушенням його права на справедливий суд у разі розгляду справи у Франції.

*У суді якої держави повинна розглядатися справа? Визначте структуру колізійної норми.*

3. Громадянка України М. та громадянин Греції К. є рідними братом та сестрою. Виявилося, що на території України після смерті їх матері було відкрито спадщину (до складу спадкового майна входить будинок, автомобіль).

*У чому особливість особистого закону як процесуальної колізійної прив'язки? За законодавством якої країни вирішуються зазначені стосунки? Який вид колізійної норми застосовується у даній ситуації?*

4. У 2022 р. українська громадянка А., яка проживала в м. Копенгаген (Данія) звернулася в суд з позовом про розірвання шлюбу зі своїм чоловіком П., що проживає в Києві (Україна). Громадянин П. є українським громадянином.

*На яке законодавство і які норми міжнародних договорів, що діють у відносинах між Данією й Україною, повинний полатися суд у м. Копенгагені, виносячи рішення про розірвання шлюбу ?*

#### ***Тема 4. Особливості правозастосування в міжнародному цивільному процесі.***

*Лекції – 2 год.*

*Практичне заняття - 2 год.*

*Питання для обговорення:*

1. Визначення права, що підлягає застосуванню в міжнародному цивільному процесі.
2. Застосування іноземного права на засадах взаємності.
3. Встановлення змісту норм іноземного права.
4. Наслідки невстановлення змісту іноземного права.
5. Застереження про публічний порядок під час застосування норм іноземного

права.

### ЗАВДАННЯ

1. Громадянка України В. 25 років мешкала у Португалії. Після її смерті лишилося цінне рухоме майно та квартира у Лісабоні. У Громадянки В. залишилися два спадкоємці: син К. (громадянин Франції) та дочка А. (громадянка України).

*Визначте належне до застосування право.*

2. Громадянкою України Ж. у 2020 р. на території Польщі було складено заповіт на користь громадянки Польщі Д., якій спадкодавиця передавала все своє майно після смерті. Невдовзі громадянка України Ж. померла в м. Новий Сонч на території Республіки Польща. До спадку входило таке майно: частина квартири у м. Львів (Україна) та квартира у м. Новий Сонч (Польща). Проте, дізнавшись про смерть громадянки Ж. та про складений нею заповіт, її рідний брат Ф. – громадянин Російської Федерації, пенсіонер, звернувся до суду з позовом до громадянки Д. про визнання заповіту недійсним та визнання права власності на майно в порядку спадкування за законом.

Громадянка Польщі Д. не визнала позовні вимоги, обґрунтувавши свою позицію тим, що позивач не може вважатися непрацездатним громадянином у розумінні ст.1 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” та ст. 10 Закону України “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні”.

*Визначте належне до застосування право. Судові установи яких країн компетентні розглядати спір, що виник? Чи може суд визнати даний заповіт недійсним?*

3.Шведська компанія звернулася до Святошинського районного суду м. Києва з позовом до громадянина України М. Невдовзі після початку судового розгляду справи відповідач заявив, що він змінив громадянство і тому дана справа більше не підсудна судам України.

*Чи може за таких умов судовий розгляд даної справи продовжуватись?*

*Лекції – 2 год.*

*Практичне заняття - 2 год.*

*Питання для обговорення:*

1. Поняття визнання та виконання іноземних судових рішень.
2. Коло іноземних судових рішень, які підлягають визнанню і виконанню в Україні.
3. Визнання та звернення до виконання рішень іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню.
4. Визнання рішень іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.

**ЗАВДАННЯ**

1. До Верховної Ради України було внесено Проект Закону України “Про деякі зміни до законодавства, спрямовані на удосконалення системи виконання судових рішень”, основна ідея якого зводиться до переходу від змішаної системи примусового виконання судових рішень, за якої паралельно існують державні та приватні виконавці, до приватної системи примусового виконання, що дозволить зменшити бюджетні витрати на органи примусового виконання. Зазначений законопроект зустрів опір серед представників опозиції, які наголошували на недоцільності переходу до приватної системи примусового виконання з огляду на системні проблеми, які існують у сфері виконавчого провадження на національному рівні з огляду на пілотне рішення “Yuriy Nikolaevich Ivanov v. Ukraine” та рішення “Burmuch v. Ukraine”, а також недовіри, яка існує в суспільстві до інституту приватних виконавців.

Відповідно до аналітичної записки, підготовленої до слухання в Комітеті Верховної Ради України з питань правової політики з приводу зазначеного законопроекту, за даними дослідження «Виконання судових рішень в Європі», проведеного СЕРЕJ у 2004 р., розподіл країн за моделями виконавчого провадження виглядав наступним чином: за законодавством 26 країн виконавці судових рішень мали публічно-правовий статус (Албанія, Андорра, Австрія, Азербайджан, Боснія і Герцеговина, Болгарія, Хорватія, Кіпр, Данія, Фінляндія, Грузія, Німеччина, Ісландія, Італія, Ліхтенштейн, Мальта, Молдова, Норвегія, Російська Федерація, Сан-Марино, Чорногорія, Сербія, Швеція, Туреччина, Північна Ірландія, Україна); в 11 країнах виконавці судових рішень мали приватноправовий статус (Естонія, Угорщина, Люксембург, Латвія, Литва, Монако, Нідерланди, Польща, Румунія, Словачія, Словенія); у 9 країнах зазначені особи мали змішаний статус (Бельгія, Чехія, Франція, Греція, Ірландія, Португалія, Іспанія, Англія та Уельс, Шотландія).

Виходячи із наступних досліджень СЕРЕJ, спостерігається тенденція до “приватизації” сфери виконавчого провадження у межах Європи, зокрема має місце наступна динаміка зміни регламентації статусу виконавців судових рішень на рівні національних правопорядків. У 2010 р. виконавці судових рішень були наділені приватним статусом в 11 країнах, публічним – у 22 країнах, змішаним – в 11 країнах. У 2012 р. приватноправову модель виконавчого провадження мали 14 країн, публічно-правову – 19 країн, змішану – 13 країн. У 2014 р. такі показники складали: публічно-правова модель – 15 країн, приватноправова

модель – 15 країн, змішана модель – 17 країн. За результатами останнього дослідження СЕРЕJ, присвячених зазначеній проблематиці, проведеного у 2015 р., приватноправовим статусом були наділені виконавці в таких державах, як Англія, Бельгія, Шотландія, Іспанія, Естонія, Франція, Греція, Угорщина, Латвія, Люксембург, Молдова, Нідерланди, Португалія, Румунія, Словачія, Словенія, Чехія. Публічно-правовий статус виконавця залишився у таких країнах, як Німеччина, Австрія, Данія, Фінляндія, Італія, Норвегія. Змішаний статус був притаманний таким країнам, як Болгарія, Грузія, Сербія, Швейцарія.

*Дослідіть роль Ради Європи в гармонізації цивільного процесуального законодавства та проаналізуйте дослідження СЕРЕJ, присвячені проблематиці систем примусового виконання в країнах Європи, виділивши найбільш важливі питання, яким вони присвячені. Дослідіть еволюцію вітчизняної системи примусового виконання у ретроспективному аналізі українського законодавства. Висловіть своє бачення подальшої модернізації виконавчого провадження в Україні, можливих тенденцій гармонізації та уніфікації правового регулювання виконавчого провадження.*

1. До вас звернулася пані Марлен – громадянка Франції, яка повідомила, що після її розлучення із чоловіком, що мав подвійне громадянство Франції та Румунії, суд Франції ухвалив рішення, відповідно до якого двоє їх малолітніх дітей залишалися проживати із матір'ю. Під час літніх канікул діти перебували із її колишнім чоловіком, що проживав у США, проте останній після закінчення канікул відмовився повертати дітей до Франції.

Пані Марлен звернулася до суду у Франції із заявою про вжиття невідкладних заходів проти свого чоловіка щодо зобов'язання останнього повернути дітей до Франції, встановити одноосібну опіку над дітьми та заборони вивозити дітей із Франції без згоди заявниці. Суд апеляційної інстанції задовольнив її вимоги частково, встановивши сумісну опіку над дітьми, визначивши їх проживання разом із матір'ю із зобов'язанням забезпечити батьку доступу до дітей. Проте батько дітей на виконав рішення суду та не передав дітей матері.

Після проживання дітей із батьком більше року, за заявою батька суд у Техасі скасував рішення французького суду та призначив його опікуном дітей після консультації із психологом, який виявив, що діти не пам'ятали свого життя з матір'ю і були раді жити з батьком і мачухою. У цей час за заявою пані Марлен було порушене кримінальне провадження проти її колишнього чоловіка за звинуваченням у невидачі дитини особі, яка має право на опіку (ст. 357 Кримінального кодексу Франції), що мало наслідком ухвалення вироку проти нього, який не міг бути виконаний через відсутність засудженого на території Франції. У цей же час пані Марлен розпочала процедуру визнання та виконання судового рішення у Каліфорнії, куди переїхав її колишній чоловік. Вона отримала п'ять судових рішень, в яких суди різних інстанцій наказували її колишньому чоловіку повернути дітей. В одному із рішень Апеляційного суду Каліфорнії, зокрема, наголошувалося на тому, що суд Техасу не мав права скасовувати рішення французького суду. Проте, не бажаючи виконувати рішення американських судів та з метою ухилитися від переслідування органів влади США, батько дітей перевіз їх до Румунії.

Органи Франції та США звернулися до Міністерства юстиції Румунії на підставі Гаазької конвенції від 25 жовтня 1980 р. про запобігання викраденню дітей з вимогою повернути дітей матері. Колишній чоловік заявниці звернувся до суду у Бухаресті з метою визнання за ним права на опіку, за наслідками розгляду відповідної заяви, поспілкувавшись із дітьми, суд встановив, що діти мають залишитися із матір'ю.

*Проаналізуйте практику ЄСПЛ щодо тлумачення транскордонного виконавчого провадження, його місця та ролі у контексті різних конвенційних прав з метою визначення наявності порушень ЄКПЛ у вищенаведеній ситуації. Оцініть співвідношення п. 1 ст. 6, ст. 8, ст. 13 ЄКПЛ та ст. 1 Першого протоколу до ЄКПЛ з точки зору сфери їх застосування до виконавчого провадження. Дослідіть, в контексті яких елементів права на справедливий судовий розгляд тлумачиться проблема невиконання та неналежного виконання рішень національних судів. Зробіть узагальнення практики ЄСПЛ з цього питання. Підготуйте скаргу до ЄСПЛ щодо порушення ЄКПЛ у цій ситуації.*

3. Судовим наказом районного суду в Тарнові Республіка Польща 03 листопада 2011 року справа № VGNC 2660/11 наказано ПП ФГ «Нагорянка» оплатити на користь ОСОБА\_1 суму 95840,00 злотих, а крім того законодавчо встановлені річні відсотки, нараховані пропорційно від сум: 26189,00 злотих - від 16 травня 2009 року до дати здійснення оплати; 69651,00 злотих - від 21 липня 2009 року до дати здійснення оплати та суму 4815,00 процесуальних витрат, в тому числі суму 3600,00 злотих за процесуальне представництво, впродовж двох тижнів від вручення наказу, якщо не внесено оскарження, боржник цей наказ у встановлений строк не оскаржив, а тому 23 січня 2012 року йому надано клаузулу до виконання.

Згідно листа Головного територіального управління юстиції у Львівській області, боржник знаходиться за адресою: Львівська область, Пустомитівський район, с. Нагоряни, що територіально відноситься до Пустомитівського районного суду Львівської області.

21 червня 2016 року скеровано на адресу боржника копію клопотання Головного управління юстиції Львівської області в інтересах ОСОБА\_1 про надання дозволу на примусове виконання в Україні наказу про оплату, виданого районним судом в Тарнові Республіка Польща 03 листопада 2011 року про стягнення з ПП ФГ «Нагорянка» на користь ОСОБА\_1 коштів та запропоновано у місячний строк подати можливі заперечення проти цього клопотання.

01 липня 2016 року боржник отримав повідомлення суду, що стверджується наявним у матеріалах клопотання повідомленням про вручення поштового відправлення, однак у визначений судом строк не подав до суду заперечень у письмовій формі або відмови від подання заперечень.

У червня 2016 року Головне управління юстиції Львівської області в інтересах ОСОБА\_1 звернувся до суду із клопотанням про визнання та виконання та території України наказу про оплату, виданого районним судом в Тарнові Республіка Польща 03 листопада 2011 року про стягнення з фермерського господарства «Нагорянка» (далі – ФГ «Нагорянка») на користь ОСОБА\_1 коштів.

Ухвалою Пустомитівського районного суду Львівської області від 26 листопада 2018 року, залишеним без змін постановою Львівського

апеляційного суду від 13 серпня 2019 року, клопотання задоволено.

Надано дозвіл на примусове виконання на території України наказу про оплату, виданого районним судом в Тарнові Республіки Польща 03 листопада 2011 року, про стягнення з ФГ «Нагорянка», місцезнаходження якого: Львівська область, Пустомитівський район, с. Нагоряни, ЄДРПОУ 22418674) на користь громадянина Республіки Польща ОСОБА\_1 (АДРЕСА\_1) 95840,00 злотих, а крім того законодавчо встановлені річні відсотки, нараховані пропорційно від сум: 26189,00 злотих - від 16 травня 2009 року до дати здійснення оплати; 69651,00 злотих - від 21 липня 2009 року до дати здійснення оплати та суму 4815,00 злотих процесуальних витрат, в тому числі суму 3600,00 злотих за процесуальне представництво, що разом становить 196495,00 польських злотих, що за курсом Національного Банку України в перерахунку до національної валюти становить 1 443 609,47 грн.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодився суд апеляційної інстанції, встановивши, що клопотання стягувача ОСОБА\_1 про надання дозволу на примусове виконання на території України рішення польського суду, яке подало в його інтересах Головне територіальне управління юстиції у Львівській області 14 червня 2016 року відповідно до умов міжнародного договору, датоване 25 липня 2014 року, дійшов висновку, що стягувач не пропустив трирічний строк, встановлений частиною першою статті 463 ЦПК України, для пред'явлення рішення іноземного суду до виконання на території України.

У вересні 2019 року ФГ «Нагорянка» подало касаційну скаргу до Верховного Суду, у якій, посилаючись на неправильне застосування судом норм матеріального права та порушення норм процесуального права, просило скасувати оскаржені судові рішення та ухвалити нове рішення про відмову у задоволенні клопотання.

Касаційна скарга мотивована тим, що клопотання подане після спливу трьох років з моменту набрання судовим наказом законної сили, а тому у задоволенні клопотання необхідно відмовити на підставі пункту 5 частини другої статті 468 ЦПК України. Грошові кошти, які підлягають сплаті за наказом районного суду в Тарнові Республіки Польща у справі № VG№с 2660/11 не можуть вважатись періодичними платежами, оскільки не носять періодичного характеру, а становлять конкретно визначений (фіксований) одноразовий платіж. Клопотання не може вважатись належно оформленим, а судовий наказ таким, що стосується апелянта, оскільки в наказі про оплату та у клопотанні стягувача за цим наказом боржником вказано приватне підприємство ФГ «Нагорянка» (далі - ПП ФГ «Нагорянка»), однак, з дати здійснення державної реєстрації ФГ «Нагорянка» не набувало організаційно-правової форми приватного підприємства.

Також особа, що подала касаційну скаргу просить звернути увагу на умови договору, укладеного між сторонами 11 квітня 2008 року, пунктом 6.2 розділу 6 якого передбачено, що у разі недосагнення між сторонами згоди під час переговорів, спір передається у Міжнародний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України, а тому вважає, що районний суд в Тарнові Республіки Польща не був компетентним органом у вирішенні спору між сторонами.

Інші учасники справи не скористались своїм правом на подання до суду

своїх заперечень щодо змісту і вимог касаційної скарги, відзиву на касаційну скаргу до касаційного суду не направили.

*В чому полягає принцип взаємності щодо визнання та виконання рішення іноземного суду? Який процесуальний порядок виконання рішення іноземного суду після постановлення ухвали про надання дозволу на його примусове виконання, що набрала законної сили? Проаналізуйте процесуальний порядок визнання та виконання іноземного судового рішення у відповідності до Договору між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах, який ратифікований Україною 04.02.1994 р. та набрав чинності 14.08.1994 р. Які наслідки пропуску строку пред'явлення рішення іноземного суду до примусового виконання в Україні? Які процесуальні дії має вчинити національний суд Польщі у випадку наявності домовленостей в договорі, що у разі недосягнення між сторонами згоди під час переговорів спір передається у Міжнародний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України? Яка правова природа автономності арбітражного застереження під час розгляду спору національними судами? Чому національні суди України прийшли до висновку, що заявником не пропущений строк пред'явлення рішення іноземного суду до примусового виконання в Україні?*

## **Тема 6. Правова допомога в міжнародному цивільному процесі.**

*Лекції – 2 год.*

*Практичне заняття - 2 год.*

### *Питання для обговорення:*

1. Поняття міжнародної судової взаємодопомоги.
2. Порядок вирішення питань, пов'язаних з наданням судової допомоги в міжнародному цивільному процесі: проблеми, які вирішуються в порядку судової взаємодопомоги.
3. Процедура надання взаємодопомоги.
4. Проблеми надіслання та виконання судових доручень в міжнародному цивільному процесі.
5. Міжнародні конвенції про правову допомогу. Регулювання надання правової допомоги за законодавством України.
6. Досвід вирішення питань судової допомоги в іноземних державах.

## **ЗАВДАННЯ**

1. Громадянка Литви Р. звернулася до суду із позовною заявою до При підготовці справи до судового розгляду було встановлено, що відповідач мав

звичайне місце проживання в державі походження на той момент, коли провадження було розпочато.

*Як має діяти суд у наведеній ситуації? Який механізм правової допомоги між Литвою та Україною?*

2. Громадянин України В. є фізичною особою підприємцем, який зареєстрований у Республіці Кіпр, займається наданням послуг з встановленням телекомунікаційних мереж одного з операторів Республіки Кіпр. Громадянка Республіки Кіпру М. вважає, що їй не була надана послуга в повному обсязі, знаючи, що В. є громадянином України, звернулася до суду в Україні.

*Як має діяти суд у наведеній ситуації? Який механізм правової допомоги між Республікою Кіпр та Україною?*

3. П. звернувся до суду з позовом до Л. про визнання в порядку спадкування права власності на житловий будинок, який розташований в Україні.

При вирішенні питання про відкриття провадження судом встановлено, що Л. є громадянкою Естонії та проживає у м. Таллінн. Водночас до позовної заяви позивач не додав посвідченого перекладу позовної заяви з додатками державною мовою запитуваної сторони відповідача (естонська). Посилаючись на ст. 121 ЦПК України, суд постановив ухвалу про залишення позовної заяви без руху.

*Чи правомірні дії судді? Дайте висновок стосовно ситуації, що виникла.*

## ***Тема 7. Поняття та правова природа міжнародного комерційного арбітражу.***

*Лекції – 2 год.*

*Практичне заняття - 2 год.*

### *Питання для обговорення:*

1. Детермінанти формування альтернативного розгляду цивільних справ як окремого сегменту юридичної практики в у II половині XX століття.
2. Альтернативний розгляд цивільних справ як окрема форма захисту порушених, невизнаних та оспорюваних прав, свобод та інтересів.
3. Альтернативний розгляд цивільних справ у контексті міжнародного стандарту доступності правосуддя та права на справедливий судовий розгляд.
4. Роль міжнародного комерційного арбітражу у вирішенні спорів, що виникають у сфері зовнішньоекономічних відносин.
5. Цивільне судочинство та міжнародний комерційний арбітраж.

### ***ЗАВДАННЯ***

1. «L-Georgia» L.T.D. звернулося до господарського суду Рівненської області з позовною заявою, в якій просило визнати "L-Georgia" L.T.D. кредитором ВАТ "Сарненський комбінат хлібопродуктів". Позовна заява обґрунтована тим, що 13.03.2012 року між ВАТ "Сарненський комбінат



хлібопродуктів" (продавець) та "L-Georgia" L.T.D. (покупець) було укладено Контракт No КХП/Л-Грузія 2 (надалі Контракт), відповідно до якого продавець передає, а покупець оплачує та приймає у власність товар: муку пшеничну українського виробництва. Позивачем зазначено, що на виконання Контракту та додатків до нього, ним була здійснена передплата ВАТ "Сарненський комбінат хлібопродуктів" на суму 1468610,00 дол. США., що підтверджується платіжними дорученнями. Продавець свої зобов'язання щодо поставки товару позивачу виконав не в повному обсязі. Внаслідок невиконання зобов'язань у відповідача виникла заборгованість на перед позивачем на суму 327500,00 дол. США. Позивач неодноразово звертався до відповідача з вимогами про виконання зобов'язань за Контрактом. Позивачем зазначено, що внаслідок невиконання ВАТ "Сарненський комбінат хлібопродуктів" своїх зобов'язань, позивач звернувся до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України з позовом про стягнення заборгованості. Постановою Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 05.04.2021 справу за позовом "L-Georgia" L.T.D. до ВАТ "Сарненський комбінат хлібопродуктів" прийнято до провадження. Позивачем зазначено, що 12.05.2021 ним отримано лист про те, що зборами акціонерів ВАТ "Сарненський комбінат хлібопродуктів" прийнято 28.07.2019 рішення про ліквідацію товариства, а строк подання кредиторами заяв про визнання їх вимог сплинув 03.10.2019 року. Позивачем зазначено, що в травні 2019 року направлено до відповідача заяву про включення грошових вимог "L-Georgia"

L.T.D. до реєстру вимог кредиторів ВАТ "Сарненський комбінат хлібопродуктів", однак, відповіді позивачем не отримано. Враховуючи приписи ч.3 ст.112 ЦК України позивач звернувся до суду з позовом про визнання його кредитором.

Рішенням господарського суду Рівненської області від 06.06.2022 позов задоволено, однак постановою Рівненського апеляційного господарського суду від 30.05.2022 рішення господарського суду Рівненської області від 06.06.2022 скасовано, прийнято нове рішення, яким відмовлено в позові. Суд апеляційної інстанції, відмовив у задоволенні позовних вимог. При цьому послався на ст.7 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" та зазначив, що Контракт № КХП/Л-Грузія 2 від 13.03.2018 містить арбітражну угоду про передачу спору на вирішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, а тому позовна заява про визнання кредитором повинна розглядатися в Міжнародному комерційному арбітражі. Крім того, судом апеляційної інстанції зазначено, що ухвалою Сарненського районного суду Рівненської області від 06.12.2021 у справі №1718/6-79/11 надано дозвіл на примусове виконання в Україні рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 29.07.2021 про стягнення з ВАТ "Сарненський комбінат хлібопродуктів" на користь "L-Georgia" L.T.D. 2616692,00 грн. (суми боргу 327500,00 доларів США).

*Чи правильні дії суду? Які справи підвідомчі міжнародному комерційному арбітражу? Як співвідносяться поняття підвідомчість справ міжнародному комерційному арбітражу, компетенція міжнародного комерційного арбітражу та арбітрабельність спору?*

2. У лютому 2018 року «Білоруська нафтова компанія» звернулася до апеляційного суду міста Києва, як до суду першої інстанції, із заявою про визнання та надання дозволу на виконання рішення Міжнародного арбітражного суду при Білоруській торгово-промисловій палаті у справі за первісним позовом ПАТ «Укртранснафта» до ЗАТ «Білоруська нафтова компанія» про стягнення заборгованості, зустрічним позовом ЗАТ «Білоруська нафтова компанія» до ПАТ «Укртранснафта» про стягнення заборгованості.

На обґрунтування своїх вимог ЗАТ «Білоруська нафтова компанія» зазначало, що між сторонами виник спір щодо виконання зобов'язань за договором про надання послуг з транспортування нафти (далі - Договір), за яким ПАТ «Укртранснафта» («Виконавець») зобов'язувалося надавати ЗАТ «Білоруська нафтова компанія» («Замовник») послуги з транспортування нафти системою магістральних нафтопроводів Виконавця територією України. У січні 2016 року Виконавець, у зв'язку з неналежним виконанням Замовником умов Договору та додаткових угод до нього, звернувся до МАС при Білоруській ТПП з вимогою про стягнення із Замовника заборгованості. До початку розгляду справи, у червні 2016 року ЗАТ «Білоруська нафтова компанія» звернулося до МАС при Білоруській ТПП із зустрічним позовом про стягнення з ПАТ «Укртранснафта» компенсації за зміну якості нафти.

Рішенням МАС при Білоруській ТПП стягнуто із ЗАТ «Білоруська нафтова компанія» на користь ПАТ «Укртранснафта» основний борг, а також за зустрічним позовом стягнуто з ПАТ «Укртранснафта» на користь ЗАТ «Білоруська нафтова компанія» грошові кошти: компенсацію за зміну якості нафти. Проведено залік задоволених судом вимог за первісним та зустрічним позовом, відповідно до якого стягнуто з ПАТ «Укртранснафта» на користь ЗАТ «Білоруська нафтова компанія» 7 856 649, 92 дол. США.

Посилаючись на те, що ПАТ «Укртранснафта» не виконало рішення МАС при Білоруській ТПП у строк, наданий для його добровільного виконання, ЗАТ «Білоруська нафтова компанія» просила надати дозвіл на виконання на території України вищевказаного рішення.

Ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 12 квітня 2018 року заяву ЗАТ «Білоруська нафтова компанія» задоволено. Визнано та надано дозвіл на виконання на території України рішення МАС при Білоруській ТПП.

ПАТ «Укртранснафта» подало апеляційну скаргу, яка мотивована посиленнями на те, що сторонами у пункті 5.3 Договору погоджено умови арбітражної угоди у формі арбітражного застереження, якими визначено механізм захисту порушених прав кожної зі сторін шляхом звернення до суду за місцем знаходження відповідача зі здійсненням розгляду спору за матеріальним правом країни, резидентом якої є відповідач. Ураховуючи, що у арбітражному застереженні сторони прямо не визначили право подавати зустрічний позов до цього ж суду у відповідь на позов будь-кого з них, тим самим вони дійшли згоди, що будь-яке звернення позивача повинно бути адресовано до суду за місцем знаходження відповідача. МАС при Білоруській ТПП не урахував домовленості сторін, узгодженої в арбітражному застереженні про те, що будь-яке звернення ЗАТ «Білоруська нафтова компанія» повинно розглядатися за місцем перебування ПАТ

«Укртрансфаста» із застосуванням законодавства України.

*Чи підлягає апеляційна скарга задоволенню?*

3. У липні 2020 року Державне підприємство "Адміністрація морських портів України" (далі - позивач) звернулося в суд з позовом про визнання договору частково недійсним. Позивач зазначав, що у січні 2018 році ним було проведено тендер щодо закупівлі робіт з будівництва об'єкту, за результатами якого переможцем торгів було визнано відповідача (далі - відповідач) - China Harbour Engineering Company Ltd. (Чайна Харбор Енджиніринг компанії). 6 квітня 2018 р. між ним та відповідачем було укладено договір (підряду на виконання робіт) № 89-В-ЮЖФ-18. Пункт

20.31. цього договору містить застереження про розгляд спорів між ними щодо тлумачення договору, його виконання, порушення, припинення чи недійсності у Міжнародному комерційному арбітражному суді при Торгово-промисловій палаті України згідно з його Регламентом.

Посилаючись на те, що вказане застереження порушує його права на судовий захист, суперечить вимогам ст. 22 ГПК України, оскільки договір підряду на виконання робіт є договором про публічну закупівлю, а спори, які виникають при укладенні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі зачіпають публічний інтерес, у зв'язку із чим не можуть бути передані на розгляд арбітражу з огляду на їх правову природу, позивач просив задовольнити позов та визнати договір в цій частині недійсним.

*Проаналізуйте доводи позивача. Чи є арбітражна угода правочином у розумінні ЦК України, який стосується цивільних прав та інтересів особи, чи угодою процесуального характеру? Чи може суд розглядати спір щодо визнання недійсною арбітражної угоди (застереження), якщо це є єдиною позовною вимогою? Якщо ні, то чи порушується в такому випадку право на звернення до суду (право на доступ до суду)?*

## **Тема 8. Правове регулювання міжнародного комерційного арбітражу (для самостійного вивчення)**

*Лекції – 2 год.*

*Практичне заняття - 0 год.*

*Питання для обговорення:*

1. Загальна характеристика міжнародного комерційного арбітражу.
2. Теорія делокалізації арбітражу і її значення.
3. Види міжнародних арбітражних судів.

#### 4. Постійно діючі (інституційні) і ad-hoc арбітражні суди.

### ЗАВДАННЯ

1. У лютому 2020 року ВАТ «Юг Картон» звернулося до суду з клопотанням про надання дозволу на примусове виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 27 жовтня 2019 року, за яким з ТОВ «Юг Картон-Україна» на користь компанія «MADA AL SAUDIA FOR TRADE AND DEVELOPMENT» (Саудівська Аравія) стягнуто заборгованість за контрактом. Ухвалою від 28 квітня 2020 року у задоволенні клопотання відмовлено, адже ВАТ «Юг Картон» та ТОВ «Юг Картон-Україна» не було дотримано арбітражної процедури, оскільки перед зверненням до міжнародного комерційного суду не проведено переговорів, обов'язковість яких встановлено укладеним між ними контрактом. ВАТ «Юг Картон» звернулося із апеляційною скаргою на зазначену ухвалу суду, посилаючись на те, що при розгляді клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення арбітражного суду, суд першої інстанції позбавлений повноважень щодо збирання і дослідження нових доказів та переоцінки висновків, встановлених арбітражним судом.

*Яка правова природа міжнародного комерційного арбітражу? Як співвідноситься цивільне судочинство та міжнародний комерційний арбітраж? Яке рішення за результатами розгляду апеляційної скарги має прийняти суд? Який порядок видачі виконавчих листів на примусове виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу?*

2. У лютому 2021 року представник компанії «Софткоммодітіс трейдінг компані СА», яка має статус позивача в міжнародному комерційному арбітражі, Богданцева І. В. подала заяву про забезпечення позову щодо майна компанії «Елан софт ЛЛП», яка має статус відповідача в міжнародному комерційному арбітражі. Представник компанії «Софткоммодітіс трейдінг компані СА» посилалася на те, що компанія «Елан софт ЛЛП», знаючи про розгляд зазначеного спору в Арбітражі GAFTA, намагається вивезти із зернового складу залишки пшениці аби уникнути звернення стягнення на зазначений товар у разі виконання рішення міжнародного арбітражу.

Ухвалою Апеляційного суду Одеської області від 22 лютого 2021 року, постановленою ним як судом першої інстанції, заяву представника компанії

«Софткоммодітіс трейдінг компані СА» про забезпечення позову задоволено.

Застосовано зустрічне забезпечення на випадок відшкодування збитків компанії «Елан софт ЛЛП» шляхом поруки товариства з обмеженою відповідальністю ТОВ «Краншип» (далі - ТОВ «Краншип») відповідно до договору про надання послуг поручительства від 21 лютого 2021 року, укладеного між компанією «Софткоммодітіс трейдінг компані СА» і ТОВ

«Краншип», у розмірі 6 637 610,64 грн, що еквівалентно 245 175,05 дол. США.

Ухвала апеляційного суду мотивована тим, що суду надано докази того,

що станом на 19 лютого 2021 року на складі ТОВ Фірма «Давос» на території портового пункту Кілія ДП «Морський торговельний порт Усть-Дунайськ» знаходиться 1 290,395 тон пшениці із партії вантажу, завезеного на виконання контракту від 20 вересня 2019 року № S-U-MW-2017/1/6, а також, що вартість 1 тони пшениці становить 184,00-190,00 дол. США. Між компаніями

«Софткоммодітіс трейдінг компані СА» та «Елан софт ЛЛП» порушена арбітражна справа про стягнення з компанії «Елан софт ЛЛП» збитків у розмірі 425 720,00 дол. США, спір між сторонами фактично виник з приводу поставки пшениці, частина якої зберігається на зерноскладі ТОВ Фірма

«Давос», а тому наявні ризики, що компанія «Елан софт ЛЛП» може вивезти із зернового складу залишки пшениці для уникнення звернення стягнення на цей товар у разі виконання рішення міжнародного арбітражу.

Не погоджуючись із вказаною ухвалою апеляційного суду, постановленою ним як судом першої інстанції, компанія «Елан софт ЛЛП» подала до Верховного Суду апеляційну скаргу, в якій, посиляючись на порушення судом процесуального права, просила скасувати оскаржувану ухвалу та відмовити в задоволенні заяви компанії «Софткоммодітіс трейдінг компані СА» про забезпечення позову.

Апеляційна скарга мотивована тим, що апеляційний суд, застосовуючи заходи забезпечення позову, керувався лише намірами ухилення компанії

«ЕЛАНСОФТ ЛЛП» від виконання договірних зобов'язань, хоча сама по собі ця обставина не може бути підставою для забезпечення позову. Невиконання зобов'язань за договором є предметом спору, що потребує доведення, тому не можна розглядати твердження компанії «Софткоммодітіс трейдінг компані СА» як безспірні та такі, що обґрунтовують необхідність забезпечення позову.

У апеляційній скарзі зазначено, що між компаніями «Софткоммодітіс трейдінг компані СА» (має статус позивача в міжнародному арбітражі) та «Елан софт ЛЛП» (має статус відповідача в міжнародному арбітражі) існує спір з приводу виконання умов контракту від 20 вересня 2020 року № S-U-MW-2017/1/6, який розглядає Арбітраж GAFTA. До спірних правовідносин застосовується англійське право, а тому Апеляційний суд Одеської області не може об'єктивно надати оцінку природі спірних правовідносин, обраному позивачем способу захисту порушеного права, а також запропонованим ним заходам забезпечення позову, оскільки це є повноваженнями Арбітражу GAFTA. У зв'язку з викладеним скаржник вважав, що вжиття заходів забезпечення позову в цій справі повинно здійснюватися виключно судом, компетентним розглядати спір по суті.

В апеляційній скарзі компанії «Елан софт ЛЛП» зазначено, що, забезпечуючи позов компанії «Софткоммодітіс трейдінг компані СА», апеляційний суд не проаналізував підстав пред'явленого цією компанією позову, способу захисту порушеного права та як наслідок запропонованих заходів забезпечення цього позову. Зокрема, суд не врахував, що позивач обґрунтовує обставини неналежного виконання продавцем своїх договірних зобов'язань перепискою у додатку Whatsapp, а також того, що компанія «Софткоммодітіс трейдінг компані СА» в позовній заяві зазначала, що зазнала збитків у вигляді різниці між ціною договору та дійсною або можливою

вартістю товару на дату виникнення прострочення (175 750 дол. США), що за своєю природою є упущеною вигодою та підлягає доказуванню в межах провадження Арбітражу GAFTA. Також суд апеляційної інстанції не врахував того, що позивач просив стягнути на його користь витрати у сумі 250 000,00 дол. США, понесені у зв'язку з транспортуванням і зберіганням товару за договором, укладеним не з відповідачем, а з іншою компанією, у зв'язку з чим причинно-наслідковий зв'язок між такими витратами та юридично значимими діями повноважних осіб в межах виконання умов контракту від 20 вересня 2019 року № S-U-MW-2019/1/6 не є безспірним та потребує дослідження під час розгляду справи по суті.

Крім того, компанія «Елан софт ЛПП» стверджувала, що апеляційний суд здійснив повторне забезпечення позову компанії «Софткоммодітіс трейдінг компані СА», оскільки ухвалою Господарського суду Одеської області від 29 грудня 2018 року частково задоволено заяву про забезпечення позову компанії «Софткоммодітіс трейдінг компані СА» до ТОВ «Давос», треті особи: ДП «Морський торговельний порт Усть-Дунайськ», компанія «Елан софт ЛПП», про зобов'язання виконати умови договору зберігання у справі № 916/54/20. Зокрема, наведеним судовим рішенням ТОВ «Давос» було заборонено без відповідного розпорядження компанії «Софткоммодітіс трейдінг компані СА» здійснювати вивантаження зі складу на території порту Кілія пшениці до ухвалення остаточного судового рішення по даному спору.

У подальшому за результатами перегляду ухвали Господарського суду Одеської області від 29 грудня 2020 року в апеляційному порядку її було скасовано, а в задоволенні заяви компанії «Софткоммодітіс трейдінг компані СА» про забезпечення позову відмовлено.

Крім того, компанія «Елан софт ЛПП» посилялася на те, що арештована пшениця насправді належить фермерському господарству «Дінекс-Агро».

У апеляційній скарзі також зазначено, що апеляційний суд розглянув заяву про забезпечення позову за відсутності доказів належного повідомлення про дату та час судового засідання особи, щодо якої вживаються заходи забезпечення позову.

*Яка правова природа міжнародного комерційного арбітражу? Як співвідноситься цивільне судочинство та міжнародний комерційний арбітраж? Проаналізуйте доводи відповідача. Чи дотримано процедуру забезпечення позову? Яке судове рішення має ухвалити суд апеляційної інстанції? Складіть проект арбітражної угоди та арбітражного застереження відносно зазначеної справи.*

**Тема 9. Арбітражна угода. Визначення компетенції міжнародного комерційного арбітражу.**

*Лекції – 2 год.*

*Практичне заняття - 0 год.*

*Питання для обговорення:*

1. Арбітражна угода як різновид третейського договору (угоди).
2. Арбітражна угода і її види.

3. Арбітражне застереження і третейський напис.
4. Автономність арбітражного застереження.
5. «Патологічні» арбітражні угоди.
6. Юридичні наслідки укладення арбітражних угод.
7. Пророгаційні і дерогаційні ефекти арбітражних угод.
8. Визначення компетенції арбітражного суду. Заперечення проти компетенції арбітражного суду.
9. Теорія «компетенції компетенції» арбітражного суду та її втілення в міжнародних договорах і законодавстві різних держав.
10. Встановлення компетенції міжнародного арбітражного суду відповідно до міжнародних договорів або національного законодавства.
11. Оскарження рішень арбітражу з питань щодо власної компетенції.

1. У серпні 2021 року публічне акціонерне товариство «Івано-Франківський арматурний завод» звернулось до суду із клопотанням про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу, посилаючись на те, що 20 травня 2021 року було ухвалено рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України у справі за позовом публічного акціонерного товариства «Укрсоцбанк» до публічного акціонерного товариства «Івано-Франківський арматурний завод» про стягнення суми. При цьому, на його думку, Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України не мав компетенції щодо розгляду зазначеного спору, оскільки сторонами було визначено іншу установу, а саме Міжнародний комерційний арбітраж при Торгово-промисловій палаті України. Судами встановлено, що 29 червня 2005 року між Акціонерним комерційним банком «ХФБ Банк», правонаступником якого є Публічне акціонерне товариство «УніКредит Банк», а правонаступником останнього є публічне акціонерне товариство «Укрсоцбанк», та відкритим акціонерним товариством «Івано-Франківський арматурний завод», правонаступником якого є публічне акціонерне товариство «Івано-Франківський арматурний завод», укладено кредитний договір № 365-СВ. У п.12.2 вказаного кредитного договору сторони домовились, що будь-які всі спори, що виникають між сторонами за цим договором чи у зв'язку з ним, і які не можуть бути вирішені шляхом переговорів чи консультацій між сторонами, вирішуються у Міжнародному комерційному арбітражі при Торгово-промисловій палаті України відповідно до чинного законодавства України. Арбітраж повинен проводитись в місті Києві. Рішення такого суду буде остаточним та обов'язковим для сторін українською мовою.

Ухвалою від 3 грудня 2019 року задоволено заяву публічного акціонерного товариства «Івано-Франківський арматурний завод». Скасовано рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду пр Торгово-промисловій палаті України від 20 травня 2019 року у справі за позовом публічного акціонерного товариства «Укрсоцбанк» до публічного акціонерного товариства «Івано-Франківський арматурний завод» про стягнення суми. В апеляційній скарзі публічне акціонерне товариство «Івано-Франківський арматурний завод», посилаючись на неправильне

застосування судом норм матеріального права та порушення норм процесуального права, просить ухвалу суду першої інстанції залишити в силі.

*Чи правильні дії суду? Що таке арбітражна угода? Які існують види арбітражних угод? Які відомості мають міститися в арбітражній угоді? Що таке автономність арбітражної угоди? Які види патологічних арбітражних угод Вам відомі? Складіть проект арбітражної угоди та арбітражного застереження відносно зазначеної справи.*

2. Компанія «Норберт Шаллер Гезельшафт м.б.х.» звернулася з клопотанням про визнання та надання дозволу на виконання рішення Міжнародного арбітражного центру при Федеральній палаті економіки Австрії про стягнення з ПАТ «Перший інвестиційний банк» на користь компанії «Норберт Шаллер Гезельшафт м.б.х.» грошових коштів за банківською гарантією, процентів за прострочення виконання зобов'язання та витрат на судовий розгляд.

Суд першої інстанції у задоволенні клопотання відмовив, з посиланням на те, що рішенням Господарського суду міста Києва від 24 серпня 2018 року у справі № 19/222 визнано недійсною банківську гарантію № 27.04-19452 з доповненнями до неї, а тому відсутні правові підстави для задоволення клопотання про визнання рішення іноземного суду, яким стягнуто грошові кошти за цією банківською гарантією.

*Чи правомірні дії суду? В чому полягає сутність принципу автономності арбітражної угоди?*

3. У серпні 2020 року компанія SEA EMERALD S.A. звернулася до суду із клопотанням про надання дозволу на примусове виконання Другого проміжного остаточного арбітражного рішення від 17 березня 2019 року, ухваленого одноособовим арбітром ОСОБА\_14 у м. Лондоні, у справі про арбітраж між компанією SEA EMERALD S.A. та Державним підприємством

«Суднобудівний завод імені 61 комунара» (далі - завод) про стягнення з останнього на користь компанії SEA EMERALD S.A. відсотків у розмірі 35 млн 725 тис. 689 доларів США 93 центи та відсотків, нарахованих на витрати трибуналу у зв'язку з ухваленням проміжного остаточного арбітражного рішення від 29 листопада 2016 року, обчислених за ставкою 7 % річних, які нараховуються складним відсотком на залишок кожних трьох місяців, починаючи з моменту ухвалення проміжного остаточного арбітражного рішення і закінчуючи 12 березня 2018 року, в розмір 949 фунтів стерлінгів, визначивши суму в національній валюті за курсом НБУ на день постановлення ухвали.

Свої вимоги SEA EMERALD S.A. мотивувало тим, що зазначене рішення набрало законної сили, не було оскаржене боржником, тому підлягає виконанню відповідно до вимог Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень від 10 червня 1958 року. Ухвалою від 16 березня 2021 року видано виконавчий лист на примусове виконання зазначеного рішення. Завод подав апеляційну скаргу на зазначене судові рішення, мотивуючи її тим фактом, що укладаючи 9 грудня 1993 року договір на виконання будівельних робіт та здійснення купівлі-продажу



рефрижераторного судна (далі - договір), сторони погодили, що будь-який спір, що виникає в рамках або в силу дії цього договору може бути переданий до арбітражу; у питаннях матеріального та процесуального права будь-який арбітраж керуватиметься законами та підзаконними актами Англії. Порядок розгляду арбітражних спорів в Англії визначено Законом від 17 червня 1996 року «Про Арбітраж» (Arbitration Act 1996; далі - Закон) та Правилами Лондонської асоціації морських арбітрів 2006 року. Відповідно пункту 76 (1) Закону сторони можуть на свій розсуд домовитися про спосіб вручення повідомлень або інших документів, надання або вручення яких вимагається або дозволяється відповідно до арбітражної угоди або з метою арбітражного розгляду. У частині першій статті XVIII договору SEA EMERALD S.A. та ДП «Суднобудівний завод імені 61 комунара» узгодили, що будь-які повідомлення та оповіщення, що надаються у зв'язку із цим договором, направляються за адресами покупця та продавця, перелічили поштові адреси, номери телефаксів, факсів та телефонів, натомість повідомлення електронною поштою не було передбачено арбітражною угодою, а тому згідно з підпунктом b пункту 1 статті V Конвенції у визнанні й виконанні арбітражного рішення слід відмовити, адже сторона, проти якої постановлено рішення, не була належним чином повідомлена про призначення арбітра та про арбітражний розгляд або з інших поважних причин вона не могла подати свої пояснення. Залишаючи без змін ухвалу суду першої інстанції, суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що обмін кореспонденцією для направлення сторонам повідомлень з використанням електронної пошти, що є звичайною практикою лондонського арбітражу, є належним і допустимим доказом сповіщення боржника про арбітражний розгляд.

*Чи правильні дії суду?*

## ***Тема 10. Склад арбітражного суду (арбітражний суд). Арбітри***

*Лекції – 0 год.*

*Практичне заняття - 2 год.*

### **Питання для обговорення:**

1. Поняття загальних правил провадження у справі в міжнародному арбітражному суді. Мова арбітражного розгляду.
2. Склад арбітражного суду (арбітражний суд).
3. Арбітри. Кількість арбітрів. Список арбітрів і його значення.
4. Вимоги до арбітрів. Кваліфікація арбітрів.
5. Порядок формування одноосібного і колегіального складу арбітражного суду.

## *ЗАВДАННЯ*

1. У лютому 2016 року ПАТ «Компанія «Райз» звернулось до суду із заявою про скасування арбітражного рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, у складі арбітра Винокурової Л. Ф., від 12 листопада 2015 року у справі за позовом Нусід Сербія д.о.о. (Nussed Serbia d.o.o.) до ПАТ «Компанія «Райз» про стягнення грошових коштів.

Заява ПАТ «Компанія «Райз» про скасування арбітражного рішення мотивована тим, що відповідно до договору купівлі-продажу, укладеного між сторонами передбачено, що засідання арбітражного суду повинно проводитись двома арбітрами, на підставі тексту цього контракту. У відповідь на лист генерального секретаря Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України щодо зобов'язання відповідача повідомити ім'я та прізвище призначеного стороною арбітра із запропонованого списку, ПАТ «Компанія «Райз» зі своєї сторони запропоновано призначити арбітром Винокурову Л. Ф.

Постановою про внесення змін до постанови про прийняття справи до провадження Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України визначено, що справа буде розглядатись одноособовим арбітром, призначеним сторонами. Підставою для винесення такої постанови головою Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України вказано те, що і позивач, і відповідач призначили арбітром у справі одну особу. Заявник вважає, що арбітражним судом прийнято рішення не у відповідності до угоди сторін про склад суду. Посилаючись на вказані обставини, ПАТ «Компанія «Райз» просило суд скасувати рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 12 листопада 2015 року у справі АС № 218у/2015.

Суд задовольнив заяву ПАТ «Компанія «Райз» про скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України у справі за позовом Нусід Сербія д.о.о. (Nussed Serbia d.o.o.) до ПАТ «Компанія «Райз» про стягнення грошових коштів та скасував рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 12 листопада 2015 року у справі АС № 218у/ 2015. Рішення суду мотивовано тим, що склад арбітражного суду не відповідав угоді сторін і сторони не узгоджували іншого порядку розгляду спорів, а відтак прийняте рішення підлягає скасуванню.

*Чи правильні дії суду?*

2. Компанії Marubeni Shipping Company і Marubeni Line, зареєстровані згідно з фінським законодавством, звернулись до суду із заявою про скасування арбітражного рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, у справі за позовом Marubeni Shipping Company і Marubeni Line до ПАТ «Дікергофф Україна» уклали договір про створення спільного підприємства. Відповідно до вказаного договору будь-які всі спори, що виникають між сторонами за цим договором

чи у зв'язку з ним, вирішуються у Міжнародному комерційному арбітражі при Торгово-промисловій палаті України; засідання арбітражного суду повинно проводитись трьома арбітрами.

У зв'язку з невиконанням ПАТ «Дікергофф Україна» своїх зобов'язань за вищевказаним договором Marubeni Shipping Company і Marubeni Line звернулись до МКАС при ТПП України. У листопаді 2020 року були призначені три арбітри, одним з них був пан В. Рішенням МКАС при ТПП України у задоволенні вимог позивачів було відмовлено.

Посилаючись на те, що пан В. не був ані незалежним, ані неупередженим, оскільки він працював протягом тривалого періоду часу (до початку арбітражного розгляду) як адвокат контролюючого акціонера компанії ПАТ «Дікергофф Україна», Marubeni Shipping Company і Marubeni Line просили суд скасувати рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, стверджуючи, що якби їм було відомо про ці обставини до початку арбітражного розгляду, вони не погодилися б з призначенням пана В. як арбітра.

В своєму рішенні Суд вказав, зокрема, що не було надано доказів, які вказували на наявність об'єктивних причин для сумніву в незалежності і неупередженості пана В., відтак заява про скасування вищезазначеного рішення МКАС при ТПП України не підлягає задоволенню.

*Чи правильні дії суду? Проаналізуйте справу Nordström-Janzon and Nordström Lehtinen v. the Netherlands, № 28101/95. 27 November 1996.*

***Тема 11. Рішення арбітражного суду (award), його значення. Визнання іноземних арбітражних рішень як умова приведення його до виконання. Лекції – 2 год.***

*Практичне заняття - 2 год.*

*Питання для обговорення:*

1. Рішення арбітражного суду (award), його значення.
2. Судовий контроль за рішеннями міжнародного комерційного арбітражу
3. Порядок розгляду заяви про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу.
4. Виконання рішень національних та іноземних арбітражних судів.
5. Порядок розгляду справ про надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

### **ЗАВДАННЯ**

1. До Святошинського районного суду м. Києва надійшло клопотання АТ «Авіа-Сервіс» (Російська Федерація) про надання дозволу на примусове виконання рішення МКАС при ТПП РФ від 04 жовтня 2021 року у справі № 200/2019 за позовом АТ «Авіа-Сервіс» до Державної акціонерної холдингової компанії «Ластівка» (Україна) про стягнення коштів.

ДАХК «Ластівка» заперечувала проти задоволення клопотання, оскільки

примусове виконання рішення МКАС при ТПП РФ від 04 жовтня 2021 року буде суперечити публічному порядку України в частині провадження та дотримання режиму санкцій проти окремих компаній оборонного комплексу Російської Федерації та щодо оборонного сектору країни-агресора.

*Який порядок приведення до примусового виконання рішень міжнародних комерційних арбітражів? Які підстави для відмови у визнанні та наданні дозволу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу?*

2. У квітні 2021 року компанія Agribusiness звернулася до апеляційного суду із заявою про скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 19 грудня 2019 року у справі за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Преміум» до Agribusiness про стягнення вартості наданих послуг та відшкодування витрат по сплаті арбітражного збору.

Залишаючи без руху заяву компанія Agribusiness, апеляційний суд, відповідно до ухвали від 05 травня 2021 року, зазначив, що до заяви додано копію рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 19 грудня 2020 року, тоді як у прохальній частині заяви заявник просить скасувати рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 21 вересня 2019 року. Крім того, надана заявником копія рішення арбітражного суду завірена неналежним чином, оскільки нотаріально не засвідчена. Тому, апеляційний суд постановив, що заявнику необхідно подати заяву з виправленими недоліками.

На виконання вимог вказаної ухвали суду, 24 травня 2020 року компанія Itta Agribusiness DMCC подала заяву, в якій уточнила дату винесення оскаржуваного рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті, а саме 19 грудня 2019 року. Також, до заяви компанія додала завірену належним чином копію рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 19 грудня 2019 року.

Повертаючи заяву компанії Agribusiness, апеляційний суд керуючись ч. 6 ст. 455 ЦПК України виходив із того, що заявник не усунув недоліки заяви, визначені в ухвалі від 05 травня 2020 року в повному обсязі, а саме, не подав заяву з виправленими недоліками.

Не погодившись із вказаною ухвалою суду, 11 червня 2020 року компанія Agribusiness подала до Верховного Суду апеляційну скаргу, в якій, посиляючись на порушення апеляційним судом, норм процесуального права, просить скасувати ухвалу апеляційного суду та направити справу для продовження розгляду.

*Які вимоги до форми та змісту заяви про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу встановлені законодавством? Чи підлягає апеляційна скарга задоволенню?*

3. У листопаді 2021 року акціонерне товариство «РН-Транс» (далі – АТ «РН-Транс») звернулось до суду із заявою про надання дозволу на примусове виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при

Торгово-промисловій палаті Російської Федерації (м. Москва) (далі - МКАС при ТПП РФ) від 20 квітня 2019 року у справі № 57/2018 за позовом АТ «РН-Транс» до товариства з обмеженою відповідальністю «ІТЕК-ТРАНС» (далі - ТОВ «ІТЕК-ТРАНС») про стягнення грошових коштів.

Заява обґрунтована тим, що 31 грудня 2019 року між сторонами було укладено договір транспортної експедиції. У зв'язку з невиконанням ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» своїх зобов'язань за вищевказаним договором АТ «РН-Транс» звернулось до міжнародного арбітражу. Рішенням МКАС при ТПП РФ від 20 квітня 2010 року у справі № 57/2018 позов АТ «РН-Транс» задоволено, стягнуто з ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» на користь АТ «РН-Транс» 1 584 612,47 доларів США та 2 463 091,11 російських рублів на відшкодування витрат зі сплати арбітражного збору.

Посилаючись на те, що вищевказане рішення арбітражного суду набрало законної сили, проте боржником добровільно не виконується, АТ «РН-Транс» просило надати дозвіл на примусове виконання рішення МКАС при ТПП РФ від 20 квітня 2018 року у справі № 57/2018 та видати виконавчий лист про стягнення з ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» на користь АТ «РН-Транс» заборгованості у розмірі 1 584 612,47 доларів США

Суд першої інстанції вказав у заяву задовольнив, посилаючись на те, що обставини, встановлені арбітражним рішенням, не стосуються суспільних, економічних та соціальних основ діяльності держави, рішення не спрямоване на порушення публічного порядку, не є таким, що порушує публічний порядок.

У апеляційній скарзі ТОВ «ІТЕК-ТРАНС» просить скасувати оскаржені судові рішення та ухвалити нове рішення про відмову у задоволенні заяви, посилаючись на те, що суд першої інстанції розглянув заяву без виконавчого документа, чим порушив положення ч. 4 ст. 466 ЦПК України, а також не звернув увагу на те, що визнання й виконання рішення МКАС суперечить публічному порядку.

*Проаналізуйте ситуацію. Що слід розуміти під публічним порядком та чи є підстави для скасування судового рішення суду першої інстанції?*

4. Товариство з обмеженою відповідальністю «СІТІПОРТ» (далі – ТОВ «СІТІПОРТ») у березні 2021 року звернулося до суду із заявою про визнання та надання дозволу на примусове виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України (далі - МКАС при ТПП України) від 21 січня 2020 року у справі АС № 611р/ 2018 та видачу виконавчого листа.

Ухвалою суду першої інстанції від 20 липня 2021 року заяву ТОВ «СІТІПОРТ» про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду задоволено, надано дозвіл на примусове виконання рішення МКАС при ТПП України

Не погодившись із вказаним судовим рішенням, ВАТ «АК «ТрансАеро» подано апеляційну скаргу, в якій просить скасувати існуюче та ухвалити нове судові рішення про відмову у задоволенні заяви про визнання та надання

дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу. Заявник посиляється на порушення судом першої інстанції норм матеріального та процесуального права.

Апеляційна скарга обґрунтовується тим, що заявник не був належним чином повідомлений про розгляд справи у суді першої інстанції, оскаржувані судові рішення не відповідають правилам статей 3, 7, 9 Київської угоди та статей 22, 55 Мінської конвенції, зокрема, щодо порушення принципу рівності захисту прав та свобод суб'єктів господарювання, визначення держави, на території якої має виконуватися рішення МКАС при ТПП України, а також наявності ще одного рішення суду між тими ж сторонами та щодо того ж предмета спору. Суд не надав, на переконання заявника, юридичної оцінки рішенням судів Російської Федерації, якими визнано ВАТ

«АК «ТрансАеро» банкрутом, а ТОВ «СІТІПОРТ» включено до реєстру

вимог кредиторів. Додатково заявник зазначав, що виконання рішення МКАС при ТПП України від 21 січня 2019 року порушує публічний порядок України у зв'язку з подвійним стягненням з боржника суми боргу.

У відзиві на апеляційну скаргу ТОВ «СІТІПОРТ» просить відмовити у задоволенні касаційної скарги ВАТ «АК «ТрансАеро» з таких підстав. На переконання стягувача, заявник неправильно тлумачить положення статті 9 Київської угоди, рішення між сторонами спору щодо стягнення боргу ухвалювалось лише МКАС при ТПП України, інше рішення між тими ж сторонами щодо того ж предмета спору відсутнє. Початок процедури банкрутства боржника не є підставою для скасування оскаржуваних судових рішень, оскільки рішення МКАС при ТПП України постановлено до початку такої процедури та постановлення ухвали судом першої інстанції. Рішення МКАС при ТПП України заявник не оскаржував. Дія Закону Російської Федерації «Про неплатоспроможність (банкрутство)» не поширюється на територію України, а тому його норми не може бути застосовано до правовідносин щодо стягнення боргу за рахунок майна боржника, яке знаходиться на території України, та на користь юридичної особи-резидента України.

*Проаналізуйте ситуацію та надайте правову оцінку доводам сторін.*

5. У липні 2019 року АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» звернулося до Господарського суду Київської області з позовом до ФОП Шаталова Едуарда Володимировича, який діяв від імені АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» за договором морського агентування, та до ДІЛЕКС ЧАРТЕРІНГ АПС (DEALEX CHARTERING ApS) про визнання арбітражного застереження у договорі про перевезення великовагових і великогабаритних вантажів № 15/13 від 16.04.2013, укладеного між відповідачами, таким, що не може бути виконаним, внаслідок істотної помилки сторін у назві арбітражного суду, місця арбітражу, регламенту арбітражу, мови арбітражу та матеріального права держави, а також з вимогами про визнання арбітражного застереження недійсним.

Відповідно до договору про перевезення, у російськомовному варіанті договору немає згадування назви будь-якого арбітражу або суду, а дослівно письмове арбітражне застереження «GMAA Bremen Law» перекладається, як:

«Право Бремену Німецької Морської Арбітражної Асоціації», у зв'язку з чим позивач вважає, що сторонами визначено неіснуючий закон, який повинен бути застосований під час вирішення спору, а саме - Право Бремену (Bremen Law). Відтак, існують правові підстави для визнання статті 29 договору від 16.04.2013 № 15/13 про перевезення недійсною.

Арбітражним рішенням Німецької Морської Асоціації Арбітражу від 21.08.2015 задоволено позов компанії ДІЛЕКС ЧАРТЕРІНГ АПС (DEALEX CHARTERING ApS) до ПАТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» та присуджено до стягнення основної суми заборгованості за договором перевезення великовагових і великогабаритних вантажів; процентів; компенсації за юридичні послуги; витрат на арбітражний розгляд у розмірі.

Ухвалою від 01.07.2016 визнано і надано дозвіл на виконання рішення Арбітражного Трибуналу Німецької Морської Асоціації Арбітражу від 21.08.2015.

Приймаючи справу до розгляду, суд зауважив, що Арбітражний Трибунал Німецької Морської Асоціації Арбітражу вирішував питання про свою компетенцію щодо розгляду саме спору між ДІЛЕКС ЧАРТЕРІНГ АПС (DEALEX CHARTERING ApS) та АТ "ДАТ "Чорноморнафтогаз" про стягнення заборгованості та процентів, з позовом про який до нього звернулась сторона, а не розглядав вимоги про визнання недійсною арбітражної угоди та визнання її такою, що не може бути виконаною з підстав наведених у позові у цій справі. Арбітражний суд не наділено компетенцією вирішення питання дійсності, чинності та виконуваності арбітражної угоди за ст. 2 Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк, 1958 рік) та ст. 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" у випадку подання позову до національного суду. Не було узгоджено сторонами в оспорюваній арбітражній угоді необхідність передання до арбітражу спору про недійсність самої арбітражної угоди.

Що стосується наданого дозволу на примусове виконання вказаного рішення арбітражу на території України, то суд зауважив, що будь-який інший спір у вказаному провадженні між сторонами угоди судами не розглядався, суди не досліджували та не могли досліджувати дійсність та виконуваність арбітражного застереження.

Суд дійшов висновку про те, що позов про визнання недійсною арбітражної угоди, у тому числі викладеної у формі арбітражного застереження, може бути розглянутий господарським судом по суті, оскільки це відповідає нормам Конституції України та вимогам чинного законодавства України, є ефективним способом захисту прав і законних інтересів та не суперечить нормам міжнародного права.

*Проаналізуйте аргументи суду. Чи підлягає вирішенню (розгляду по суті) в господарських судах спір щодо визнання арбітражного застереження у договорі недійсним та таким, що не може бути виконане, після винесення арбітражного рішення, що охоплюються цим застереженням, та після надання національним судом дозволу на примусове виконання вказаного рішення арбітражу на території України? Які процесуальні наслідки подання до господарського суду такого позову після вирішення спору по суті в арбітражі та надання національним судом дозволу на примусове виконання*

*вказаного рішення арбітражу на території України? Як співвідносяться питання щодо можливості визнання недійсним арбітражного застереження в судовому порядку та принцип юридичної визначеності?*

6. У травні 2021 року Публічне акціонерне товариство «Укрнафта» (далі - ПАТ «Укрнафта») звернулося до суду зі заявою про скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-Промисловій палаті України від 15 лютого 2021 року у справі за позовом Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd до ПАТ «Укрнафта» про стягнення заборгованості по сплаті поставленого товару, відшкодування витрат на оплату арбітражного збору.

На обґрунтування заяви ПАТ «Укрнафта» зазначив, що 26 листопада 2015 року ПАТ «Укрнафта» і Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd (далі - Shandong ) уклали контракт № 20/238-МТР, згідно з яким Shandong зобов'язалася поставити товар (обладнання), а ПАТ «Укрнафта» - його оплатити. 17 лютого 2016 року Shandong виставило ПАТ «Укрнафта» рахунок за поставку товару за контрактом, а в подальшому 03 липня 2018 року ПАТ «Укрнафта» отримало від Shandong повідомлення щодо заміни кредитора, в якому було зазначено, що згідно акту суброгації від 12.10.2016 року, компанія Shandong отримала страхове відшкодування від China Exportand Credit Insurance Corporation «Sinosure» (страховик). У вказаному акті суброгації компанія Shandong відступила право вимоги виплати заборгованості, в тому числі щодо контракту № 20/238-МТР з ПАТ «Укрнафта» компанії China Exportand Credit Insurance Corporation «Sinosure».

19 вересня 2019 року Shandong подало до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України позовну заяву про стягнення з ПАТ «Укрнафта» заборгованості за контрактом № 20/238-МТР у повному розмірі.

ПАТ «Укрнафта» вказує на те, що 18 грудня 2019 року ним було списано кредиторську заборгованість перед Shandong у зв'язку із закінчення строку позовної давності та отриманням Shandong страхового відшкодування від страховика і відступлення прав вимоги на користь страховика. Того ж дня ПАТ «Укрнафта» подало відзив на позовну заяву до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України.

ПАТ «Укрнафта» зазначає, що ні Shandong, ні страховик не надали до арбітражного суду копій страхового поліса, а також інших первинних документів щодо акта суброгації від 12 жовтня 2016 року. Вважає, що з 12 жовтня 2016 року стороною контракту № 20/238-МТР від 26 листопада 2015 року був страховик, а тому Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України не мав компетенції розглядати спір за позовом Shandong Kerui Petroleum Equipment Co., Ltd , оскільки арбітражним застереженням, що міститься у контракті, передбачено, що до суду можуть бути передані спори між його сторонами.

Зазначає, що основною підставою для скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 15 лютого 2021 року у справі № 151/2019 є те, що після відступлення прав вимоги на користь страховика компанія Shandong припинила бути стороною



контракту і арбітражного застереження. Тобто, рішення слід скасувати на підставі третього абзацу п. 1 ч. 2 ст. 34 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» у зв'язку з тим, що рішення містить постанови з питань, що виходять за межі арбітражної угоди.

06 вересня 2021 року представником Shandong було подано пояснення щодо доводів заяви. Shandong зазначає, що рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при ТПП України від 15 лютого 2021 року є законним, обґрунтованим та відповідає вимогам процесуального та матеріального права.

Звертає увагу, що ПАТ «Укрнафта» отримав копію рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при ТПП України від 15 лютого 2021 року- 19 лютого 2021 року, а до суду з заявою про скасування рішення звернувся 19 травня 2021 року, тобто с пропуском строку.

Звертає увагу, що China Exportand Credit Insurance Corporation (страховик) не відмовилась надати копію страхового полісу, а повідомила, що копія страхового полісу не збереглась. Крім того, ПАТ «Укрнафта» не заперечує того факту, що ним не було здійснено оплати на користь Shandong чи China Exportand Credit Insurance Corporation за контрактом №20/238-МТР від 26.11.2015 року, отже заявник підтвердив факт порушення своїх зобов'язань за вказаним контрактом.

*Проаналізуйте доводи сторін.*

## **КЕЙСИ З МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ**

### *Кейс 1.*

Компанія "CUSTOM TAPESTRIES INC." ("CUSTAP"), виробник гобеленів ручного ткацтва з єдиним підприємством у Сент-Луїсі, штат Міссурі, направила свого віце-президента з питань закупівель Девіда Стренда до України з метою закупівлі 1000 квадратних метрів гобеленової сировини. І Сполучені Штати, і Україна є сторонами ("Договірні держави") Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів. Сировина складається з натуральних або синтетичних волокон одного кольору, як правило, білого, які вплетені вручну в основу. Процес ткацтва є делікатним і дуже трудомістким і зазвичай виконується лише кваліфікованими ремісниками. План CUSTAP полягав у придбанні сировини і відправці його до США, де він буде перероблений для задоволення потреб своїх клієнтів – мереж розкішних готелів.

Перебуваючи в Україні, Девід Стренд зустрівся з паном Петренком, власником компанії "GOBELEN", яка працює на місцевих ткачів. Всі операції та потужності компанії "GOBELEN" розташовані в Україні, і вона працює приблизно один рік. Стренд обговорив свої потреби з паном Петренком, і вони дійшли згоди щодо продукції та ціни. Відповідні умови угоди полягали в тому, що "GOBELEN" виготовить необхідні 1000 квадратних метрів сировини за ціною 20,00 доларів США за квадратний метр. Оскільки компанія "GOBELEN" ще не мала достатніх запасів необхідного

підкладкового матеріалу, CUSTAR надасть його. “GOBELEN” надасть робочу силу та волокна, які будуть вплетені в підкладку. Оплата повинна була бути здійснена після того, як сировина буде готова до відвантаження. Було складено письмовий контракт, що містив ці умови. Хоча договір не містив застереження про вибір права, він передбачав, що будь-які спори будуть передані на розгляд арбітражу.

Через п'ять днів після початкової домовленості пан Стренд надав компанії “GOBELEN” підкладковий матеріал, який був відправлений повітряним транспортом зі США. Коли замовлення було виконано, пан Стренд сплатив за сировину, і він був відправлений до США. Після прибуття машини до США співробітники CUSTAR швидко виявили, що волокна, які компанія “GOBELEN” вплела в підкладку, були синтетичним матеріалом, який не відповідав американським стандартам щодо вогнезахисних властивостей. Як наслідок, використання синтетичного матеріалу не було дозволено в США (як і в ЄС), хоча він іноді використовувався в Азії. CUSTAR негайно поскаржився компанії “GOBELEN” на матеріал і зажадав повернути свої гроші. Не отримавши відповіді, CUSTAR ініціював арбітражний розгляд, як це передбачено контрактом.

*Завдання 1. Поділіться на дві групи: представник позивача та відповідача. Складіть проект арбітражного застереження та арбітражної угоди, які б максимально відповідали інтересам вашої сторони.*

*Завдання 2. Презентуйте варіанти арбітражної угоди та арбітражного застереження протилежній стороні. Напрацюйте єдиний загальний варіант арбітражної угоди та арбітражного застереження.*

*Завдання 3. Поділіться на дві групи: представник позивача та відповідача.*

*а) Для представника Позивача (CUSTOM TAPESTRIES INC.) у цьому спорі:*

*Позиція Позивача полягає в тому, що 1) до даного спору застосовується Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (КМКПТ), і 2) припускаючи, що КМКПТ застосовується, Відповідач (“GOBELEN”) несе відповідальність перед Позивачем. Підготуйте стислий виклад (який в арбітражній практиці називається "Меморандум"), що містить найсильніші аргументи Позивача (CUSTOM TAPESTRIES INC.) на підтримку цих двох позицій, передбачаючи контраргументи, які можуть бути висунуті Відповідачем. Меморандум повинен бути адресований складу арбітражного суду, який розглядає зазначений нижче спір, містити викладення фактів і не повинен перевищувати п'яти сторінок з подвійним інтервалом (не враховуючи титульного аркуша). Короткий виклад аргументів, бібліографія та інші попередні питання не є обов'язковими для цієї справи, але Ваш Меморандум повинен містити заголовки аргументів. Надайте посилання на авторитетні джерела, які Ви використовуєте в тексті Меморандуму (без виносок). Вся робота повинна бути Вашою власною.*

*б) Для представника Відповідача (“GOBELEN”) у цьому спорі:*

Позиція Відповідача полягає в тому, що 1) до даного спору застосовується Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (КМКПТ), і 2) припускаючи, що КМКПТ застосовується, Відповідач ("GOBELEN") не несе відповідальність перед Позивачем. Підготуйте стислий виклад (який в арбітражній практиці називається "Меморандум"), що містить найсильніші аргументи Відповідача ("GOBELEN") на підтримку цих двох позицій, передбачаючи контраргументи, які можуть бути висунуті Позивачем. Меморандум повинен бути адресований складу арбітражного суду, який розглядає зазначений нижче спір, містити викладення фактів і не повинен перевищувати п'яти сторінок з подвійним інтервалом (не враховуючи титульного аркуша). Короткий виклад аргументів, бібліографія та інші попередні питання не є обов'язковими для цієї справи, але Ваш Меморандум повинен містити заголовки аргументів. Надайте посилання на авторитетні джерела, які Ви використовуєте в тексті Меморандуму (без виносок). Вся робота повинна бути Вашою власною.

Завдання 4. Поділіться на дві групи: представник позивача та відповідача. Арбітром буде виступати викладач.

а) Для представника Позивача (CUSTOM TAPESTRIES INC.) у цьому спорі: презентуйте позицію арбітру; надайте відповіді щодо аргументів Відповідача на свою користь.

б) Для представника Відповідача ("GOBELEN") у цьому спорі: презентуйте позицію арбітру; надайте відповіді щодо аргументів Позивача на свою користь.

Завдання 5. Поділіться на дві групи: представник позивача та відповідача. Арбітром буде виступати викладач.

а) Для представника Позивача (CUSTOM TAPESTRIES INC.) у цьому спорі: підготуйте рішення міжнародного комерційного арбітражу, враховуючи презентацію сторін, якщо б рішення було винесене на користь позивача.

б) Для представника Відповідача ("GOBELEN") у цьому спорі: підготуйте рішення міжнародного комерційного арбітражу, враховуючи презентацію сторін, якщо б рішення було винесене на користь відповідача.

Завдання 6. Поділіться на дві групи: представник позивача та відповідача.

а) Для представника Позивача (CUSTOM TAPESTRIES INC.) у цьому спорі: підготуйте заяву для національного суду щодо визнання та виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

б) Для представника Відповідача ("GOBELEN") у цьому спорі: підготуйте заяву для національного суду щодо визнання та виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.

## Кейс 2.

Компанія "Делікатеси", позивач, є середнім виробником вишуканих хлібобулочних виробів, зареєстрованим в Екваторіальній Гвінеї. Філософія

компанії полягає в тому, що для її продукції використовуються лише найкращі інгредієнти. Компанія “Делікатеси” є соціальним підприємством і прагне до сталого та етичного виробництва. Однак, що стосується першого, то вона надає більшого значення якості продукції, ніж кінцевому сталому виробництву. “Делікатеси” також є членом Глобального договору. “Масмаркет” – відповідач, є мережею гастрономічних супермаркетів у Україні. У березні 2014 року позивач познайомився з відповідачем на щорічному Дунайському продовольчому ярмарку “Ярмарок”. До позивача звернулася керівник відділу закупівель відповідача пані Петрова, яка стояла біля його кіоску. Пані Петрова та пан Іванов, начальник виробництва позивача, обговорили, яка продукція може бути цікавою для відповідача та чи можливо буде поставити її відповідачу. Пані Петрова запросила пана Іванова відвідати кіоск відповідача, що він і зробив. Пан Іванов та пані Петрова не лише обговорили вибір продукції та обсяги поставок, але й провели загальну дискусію щодо співвідношення витрат та переваг етичного та екологічно сталого виробництва, а також поділилися власним досвідом. Пан Іванов висловив пані Петровій явну зацікавленість у встановленні ділових відносин. Таким чином, позивач був задоволений, коли невдовзі після продовольчої виставки отримав від відповідача запрошення до участі в тендері на поставку шоколадних тортів та Тендерну документацію. Позивач подав свою тендерну пропозицію 30 червня 2021 року. Позивач був дуже радий, коли йому було присуджено контракт листом від 15 липня 2021 року, незважаючи на те, що він вимагав внести зміни до своєї пропозиції щодо умов, викладених у запрошенні до участі в торгах. Відповідач чітко погодився зі зміненими специфікаціями на шоколадні торти та зміненими умовами оплати і не заперечував проти включення стандартних умов позивача.

Відповідно до умов контракту, позивач здійснив першу поставку 1 серпня 2021 року. У 2021 році жодних проблем щодо поставок не виникало.

Таким чином, позивач був дуже здивований тоном та змістом електронного листа, який він отримав від відповідача 27 січня 2022 року. Несподівано для всіх, відповідач зажадав від позивача підтвердити до наступного робочого дня, що всі постачальники позивача суворо дотримуються принципів Глобального договору. Строк був не лише дуже коротким, але й відповідач погрожував розірвати договір, якщо таке підтвердження не буде надано. Крім того, рецензент оголосив, що до з'ясування ситуації жодні подальші платежі не здійснюватимуться і жодні поставки не прийматимуться. Очевидною причиною цього несподіваного листа був звіт спеціального доповідача, який розслідував для ЮНЕП вирубку лісів у Рурітанії та широкомасштабне шахрайство і корупцію в різних установах, створених для захисту залишків тропічних лісів та їхнього біорізноманіття. Спеціальний доповідач зазначив, що, ймовірно, багато сертифікатів, які засвідчують методи сталого виробництва, були підроблені або отримані шляхом хабарництва. У своєму випуску від понеділка, 23 січня 2022 року, провідна ділова газета Екваторіальної Африки “Газета” повідомила про висновки доповіді та можливі наслідки цього.

Позивач негайно відповів та пообіцяв провести подальше розслідування, висловивши впевненість у тому, що його постачальник какао з Рурітанії не буде учасником жодної шахрайської схеми. Водночас, позивач чітко дав зрозуміти,

що не бачить жодних підстав для того, щоб відповідач припиняв оплату за вже поставлені шоколадні торти. Сам позивач виконав усі свої зобов'язання за контрактом, у тому числі доклав усіх можливих зусиль для забезпечення дотримання його постачальниками принципів Глобального договору, які щорічно сертифікувалися.

На жаль, під час подальших розслідувань виявилось, на превеликий жаль позивача, що його постачальник, “РуРіТанії”, був причетний до скандалу. Він порушив свої урочисті обіцянки та договірні зобов'язання перед позивачем щодо дотримання у виробництві какао найкращих практик сталого виробництва. Він надав позивачу підроблені офіційні документи, що засвідчують таке виробництво, в той час як принаймні частина какао-бобів походила з ферм, незаконно створених на природоохоронних територіях після вирубки лісів на цих територіях. Позивач був шокований і негайно розірвав контракт з “РуРіТанії”.

*Завдання 1. Поділіться на дві групи: представник позивача (Компанія “Делікатеси”) та відповідача (“Масмаркет”). Складіть проект арбітражного застереження та арбітражної угоди, які б максимально відповідали інтересам вашої сторони.*

*Завдання 2. Презентуйте варіанти арбітражної угоди та арбітражного застереження протилежній стороні. Напрацюйте єдиний загальний варіант арбітражної угоди та арбітражного застереження.*

*Завдання 3. Поділіться на дві групи: представник позивача та відповідача.*

*Для представника Позивача (Компанія “Делікатеси”) у цьому спорі. Позиція Позивача полягає в тому, що 1) до даного спору застосовується Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (КМКПТ), і 2) припускаючи, що КМКПТ застосовується, Відповідач (“Масмаркет”) несе відповідальність перед Позивачем. Підготуйте стислий виклад (який в арбітражній практиці називається “Меморандум”), що містить найсильніші аргументи Позивача (Компанія “Делікатеси”) на підтримку цих двох позицій, передбачаючи контраргументи, які можуть бути висунуті Відповідачем. Меморандум повинен бути адресований складу арбітражного суду, який розглядає зазначений нижче спір, містити викладення фактів і не повинен перевищувати п'яти сторінок з подвійним інтервалом (не враховуючи титульного аркуша). Короткий виклад аргументів, бібліографія та інші попередні питання не є обов'язковими для цієї справи, але Ваш Меморандум повинен містити заголовки аргументів. Надайте посилання на авторитетні джерела, які Ви використовуєте в тексті Меморандуму (без виносок). Вся робота повинна бути Вашою власною.*

*Для представника Відповідача (“Масмаркет”) у цьому спорі. Позиція Відповідача полягає в тому, що 1) до даного спору застосовується Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (КМКПТ), і 2) припускаючи, що КМКПТ застосовується, Відповідач (“Масмаркет”) не несе відповідальність перед Позивачем. Підготуйте*

стислий виклад (який в арбітражній практиці називається "Меморандум"), що містить найсильніші аргументи Відповідача ("Масмаркет") на підтримку цих двох позицій, передбачаючи контраргументи, які можуть бути висунуті Позивачем. Меморандум повинен бути адресований складу арбітражного суду, який розглядає зазначений нижче спір, містити викладення фактів і не повинен перевищувати п'яти сторінок з подвійним інтервалом (не враховуючи титульного аркуша). Короткий виклад аргументів, бібліографія та інші попередні питання не є обов'язковими для цієї справи, але Ваш Меморандум повинен містити заголовки аргументів. Надайте посилання на авторитетні джерела, які Ви використовуєте в тексті Меморандуму (без виносів). Вся робота повинна бути Вашою власною.

*Задання 4. Поділіться на дві групи: представник позивача та відповідача. Арбітром буде виступати викладач.*

*Для представника Позивача ("Делікатеси") у цьому спорі. Презентуйте позицію арбітру. Надайте відповіді щодо аргументів Відповідача на свою користь.*

*Для представника Відповідача ("Масмаркет") у цьому спорі. Презентуйте позицію арбітру. Надайте відповіді щодо аргументів Позивача на свою користь.*

*Завдання 5. Поділіться на дві групи: представник позивача та відповідача. Арбітром буде виступати викладач.*

*Для представника Позивача (Компанія "Делікатеси") у цьому спорі. Підготуйте рішення міжнародного комерційного арбітражу, враховуючи презентацію сторін, якщо би рішення було винесене на користь позивача.*

*Для представника Відповідача ("Масмаркет") у цьому спорі. Презентуйте позицію арбітру. Підготуйте рішення міжнародного комерційного арбітражу, враховуючи презентацію сторін, якщо би рішення було винесене на користь відповідача.*

*Завдання 6. Поділіться на дві групи: представник позивача та відповідача.*

*Для представника Позивача (Компанія "Делікатеси") у цьому спорі. Підготуйте заяву для національного суду щодо визнання та виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.*

*Для представника Відповідача ("Масмаркет") у цьому спорі. Презентуйте позицію арбітру. Підготуйте заяву для національного суду щодо визнання та виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.*

### **ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ РОБІТ**

1. Поняття, предмет та система міжнародного цивільного процесу
2. Джерела міжнародного цивільного процесу
3. Принципи міжнародного цивільного процесу
4. Вплив Принципів міжнародного цивільного процесу як актів «м'якого права» на регулювання судового порядку вирішення спорів з іноземним елементом

5. Проблеми застосування у правовій системі України уніфікованих норм з міжнародного цивільного процесу
6. Сучасний стан та основні перспективні напрямки наукових досліджень Гаазьких конвенцій та регламентів Європейського Союзу, які уніфікують процесуальні норми
7. Правовий режим застережень згідно Віденської конвенції про право міжнародних договорів
8. Питання взаємодії регламентів Європейського Союзу і Гаазьких конвенцій у сфері судового процесу
9. Міжнародний комерційний арбітраж та альтернативні способи вирішення міжнародних приватно-правових спорів
10. Іноземні особи як суб'єкти міжнародного цивільного процесу
11. Правовий статус іноземних осіб в цивільному процесі України
12. Уніфікація норм про міжнародну підсудність в міжнародному процесуальному праві
13. Міжнародна підсудність: види та основні правила її встановлення
14. Міжнародна загальна і міжнародна виключна підсудність
15. Міжнародна договірна підсудність
16. Міжнародна спеціальна підсудність
17. Доказування в міжнародному цивільному процесі
18. Представництво у міжнародному цивільному процесі
19. Судова взаємодопомога при розгляді цивільних справ: досвід
20. України та іноземних держав.
21. Міжнародні договори про правову допомогу при розгляді цивільних справ. Судові доручення.
22. Правова природа міжнародного комерційного арбітражу.
23. Роль міжнародного комерційного арбітражу у вирішенні спорів, що виникають у сфері зовнішньо-економічних відносин.
24. Міжнародно-правове регулювання діяльності міжнародних арбітражних судів.
25. Правове регулювання міжнародного арбітражного розгляду спорів та діяльності арбітражних судів в національному законодавстві різних держав.
26. Теорія делокалізації арбітражу і її значення.
27. Арбітражна угода як різновид третейського договору (угоди), її види.
28. Автономність арбітражної угоди.
29. «Патологічність» арбітражних угод.
30. Арбітрабельність спорів.
31. Теорія «компетенції компетенції» міжнародного комерційного арбітражу.
32. Гармонізація арбітражного розгляду та вплив Типового Закону ЮНСІТРАЛ про міжнародний комерційний арбітраж.
33. Вплив принципів УНІДРУА на розгляді спорів, що впливають із міжнародних комерційних контрактів.
34. Концептуальні проблеми взаємодії законодавчого регулювання міжнародного комерційного арбітражу і Lex Foris.
35. Глобалізація як чинник процесів уніфікації міжнародного комерційного арбітражу.
36. Формування інтеграційного процесу у сфері міжнародних відносин та фрагментація юстиціальної діяльності міжнародного комерційного арбітражу.

37. Сучасна глобальна структура міжнародного комерційного арбітражу: проблеми та тенденції.
38. Роль державних судів щодо застосування Нью-Йоркської конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 р.
39. Поняття загальних правил провадження у справі в міжнародному арбітражному суді.

## **СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

### *Нормативно-правові акти*

1. Арбітражний регламент Європейської економічної комісії ООН. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995\\_337](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_337);
2. Арбітражний регламент Міжнародного арбітражного суду при Міжнародній торговій палаті. URL: <http://www.nkau.gov.ua/NSAU/pravonsau.nsf/9f8cead0b3bf2b88c3256a910055a85c/c53b2bb37fbaee60c2256cf7002386a3!OpenDocument>;
3. Арбітражний регламент ЮНСІТРАЛ. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995\\_059](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_059);
1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_118#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text).
2. Господарський кодекс України. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>;
3. Господарський процесуальний кодекс України. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>;
4. Декларація про державний суверенітет України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>.
5. Договір між Україною і Естонською Республікою про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах від 15.02.1995 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/233\\_659](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/233_659)
6. Договір між Україною і Китайською Народною Республікою про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах від 31.10.1992 Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156\\_014](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156_014)
7. Договір між Україною і Латвійською Республікою про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 23.05.1995 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/428\\_627](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/428_627)
8. Договір між Україною і Литовською Республікою про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 07.07.1993 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/440\\_002](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/440_002)
9. Договір між Україною і Монголією про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах від 27.06.1995 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/496\\_001](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/496_001)
10. Договір між Україною і Республікою Грузія про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах від 09.01.1995 р.  
[Електронний ресурс]. Режим доступу:



[http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/268\\_542](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/268_542)

11. Договір між Україною і Республікою Куба про правові відносини та правову допомогу в цивільних і кримінальних справах від 27.03.2003р. [Електронний ресурс] - Режим доступу: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/192\\_021](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/192_021)
12. Договір між Україною і Республікою Молдова про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 13.12.1993 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/498\\_604](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/498_604)
13. Договір між Україною та Ісламською Республікою Іран про правові відносини та правову допомогу у цивільних і кримінальних справах від 24.05.1993 [Електронний ресурс] - Режим доступу: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/616\\_174](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/616_174)
14. Договір між Україною і Республікою Узбекистан про правову допомогу і правові відносини у цивільних і сімейних справах від 19.02.1998 р. [Електронний ресурс] - Режим доступу: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/860\\_013](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/860_013)
15. Договір між Україною і Румунією про правову допомогу та правові відносини в цивільних справах від 30.01.2002р. [Електронний ресурс] - Режим доступу: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/642\\_029](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/642_029)
16. Договір між Україною і Чеською Республікою про правову допомогу і правові відносини у цивільних справах від 28.05.2001 р. [Електронний ресурс] - Режим доступу: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/203\\_018](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/203_018)
17. Договір між Україною та Ісламською Республікою Іран про правові відносини та правову допомогу у цивільних і кримінальних справах від 11.05.2004 р. [Електронний ресурс] - Режим доступу: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/364\\_026](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/364_026)
18. Договір між Україною та Корейською Народно-Демократичною Республікою про правову допомогу в цивільних та кримінальних справах від 13.10.2003р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/408\\_012](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/408_012)
19. Договір між Україною та Республікою Болгарія про правову допомогу в цивільних справах від 21.05.2004 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/100\\_056](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/100_056)
20. Договір між Україною та Республікою Македонія про правову допомогу в цивільних справах від 10.04.2000 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/807\\_010](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/807_010)
21. Договір між Україною та Соціалістичною Республікою В'єтнам про правову допомогу і правові відносини у цивільних та кримінальних справах від 06.04.2000 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/704\\_050](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/704_050).
22. Договір між Україною та Угорською Республікою про правову допомогу в цивільних справах від 02.08.2001 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/348\\_026](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/348_026)
23. Європейська конвенція про введення одноманітного закону про арбітраж Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994\\_679?nreg=994\\_679&find=1&text=%E0%E1%E8%E2%E0%E6%ED+%F2%E8%E1%E3%ED%E0%EB&x=8&y=5#w22](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_679?nreg=994_679&find=1&text=%E0%E1%E8%E2%E0%E6%ED+%F2%E8%E1%E3%ED%E0%EB&x=8&y=5#w22);

24. Європейська Конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж 1961 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_069#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_069#Text)
25. Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства. Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 07.06.1968 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_112](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112)
26. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/959-12>;
27. Закон України «Про міжнародне приватне право». Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>;
28. Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж». Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>;
29. Закон України «Про міжнародні договори України». Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>;
30. Закон України «Про третейські суди». Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>;
31. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 1994 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997\\_009#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009#Text)
32. Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995\\_070](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_070);
33. Конвенція про вирішення арбітражним шляхом цивільно-правових спорів, що впливають з відносин економічного і науково-технічного співробітництва 1972 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998\\_570#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_570#Text)
34. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах. Гаазька конференція з МПП; Конвенція, Міжнародний документ від 15.11.1965 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_890](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_890)
35. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004)
36. Конвенція про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах. Конвенція, Міжнародний документ від 18.03.1970 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_922](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_922)
37. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах; Конвенція, Міжнародний документ від 22.01.1993 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997\\_009](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009)
38. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
39. Нью-Йоркська Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_070#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_070#Text)

40. Положення про порядок укладення, виконання та денонсації міжнародних договорів України міжвідомчого характеру, яке затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 1994 р. N 422. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422-94-%D0%BF#Text>.
41. Принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА 2010. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/translations/blank\\_letter2010-ukranian.pdf](http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/translations/blank_letter2010-ukranian.pdf).
42. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.
43. Регламент Лондонського Міжнародного Третейського суду. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL.: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995\\_447](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_447);
44. Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: <http://arb.ucci.org.ua/icac/ru/rules.html>;
45. Типовий закон ЮНСІТРАЛ щодо міжнародного торговельного арбітражу. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995\\_879](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_879);
46. Угода між Україною та Грецькою Республікою про правову допомогу в цивільних справах від 02.07.2002 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/300\\_013](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/300_013)
47. Угода між Україною та Республікою Кіпр про правову допомогу в цивільних справах від 06.09.2004 р Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/196\\_008](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/196_008)
48. Угода між Україною та Турецькою Республікою про правову допомогу та співробітництво у цивільних справах від 23.11.2000 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/792\\_600](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/792_600)
49. Угода про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності 1992 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997\\_076#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_076#Text)
50. Arbitration Rules of the Arbitration Institute of The Stockholm Chamber of Commerce. URL: [http://sccinstitute.com/media/40120/arbitrationrules\\_eng\\_webbversion.pdf](http://sccinstitute.com/media/40120/arbitrationrules_eng_webbversion.pdf);
51. Arbitration rules of the United Nations Economic Commission for Europe. URL: [http://www.jstor.org/stable/756880?seq=1#page\\_scan\\_tab\\_contents](http://www.jstor.org/stable/756880?seq=1#page_scan_tab_contents);
52. Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards. URL:[http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral\\_texts/arbitration/NYConvention.html](http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/NYConvention.html);
53. European Convention on International Commercial Arbitration. URL: [https://treaties.un.org/doc/Treaties/1964/01/19640107%202-01%20AM/Ch\\_XXII\\_02p.pdf](https://treaties.un.org/doc/Treaties/1964/01/19640107%202-01%20AM/Ch_XXII_02p.pdf);
54. European Convention providing a Uniform Law on Arbitration. URL: <http://www.conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/056.htm>;
55. From Transnational Principles to European Rules of Civil Procedure. URL: <http://www.europeanlawinstitute.eu/projects/current-projects-contd/article/from-tra>

[nsnational-principles-to-european-rules-ofcivilprocedure/?tx\\_ttnews%5B](http://www.unidroit.org/about-unidroit/work-programme?id=1625)

backPid%5D=137874&cHash=30981e5bc9618fbff47b45f915463 642.

56. ICC Rules of Arbitration. URL:  
<http://www.iccwbo.org/products-and-services/arbitration-and-adr/arbitration/icc-rules-of-arbitration/>;
57. LCIA Arbitration Rules. URL:  
[http://www.lcia.org/Dispute\\_Resolution\\_Services/LCIA\\_Arbitration\\_Rules.aspx](http://www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/LCIA_Arbitration_Rules.aspx);
58. Transnational civil procedure – formulation of regional rules URL:  
<http://www.unidroit.org/about-unidroit/work-programme?id=1625>.
59. UNCITRAL Arbitration Rules. URL:  
<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-revised/arb-rules-revised-2010-e.pdf>;
60. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration. URL:  
[http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998\\_Ebook.pdf](http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf);

### *Література*

#### *Основна література*

1. Альтернативне вирішення спорів : підруч. / за заг. ред. Ю. Д. Притики. Київ: ВД«Дакор», 2021. 436 с.
1. Бігун В. А. Визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2016. С. 823–847.
2. Визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних комерційних арбітражів : компендіум / за заг. ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2020. 668 с.
3. Комаров В.В. Международный коммерческий арбитраж. Харьков : Основа, 1995. 301 с.
4. Комаров В.В., Погорецкий В.Н. Международный коммерческий арбитраж. Харьков: Право, 2009. 164 с.
5. Кравцов С. О. Міжнародний комерційний арбітраж та національні суди: монографія. Харків: Право, 2014. 232 с.
6. Кравцов С. Теоретико-практичні аспекти взаємодії європейської конвенції з прав людини і основоположних свобод і міжнародного комерційного арбітражу. *Часопис цивілістики*. 2021. № 44. С. 51-59.
7. Кравцов С.О. Міжнародний комерційний арбітраж та національні суди : Монографія. Харків : "Право", 2014. 232 с.
8. Кравцов С.О. Оспорювання рішень Міжнародного комерційного арбітражу як форма судового контролю національними судами. *Вісник КНУ ім. Т.Шевченка. Юридичні науки*. 2019. № 3( 110). С. 8-15.
9. Кравцов С. Забезпечення права на доступ до суду під час розгляду справи міжнародним комерційним арбітражем. *Університетські наукові записки*. 2021. № 6(84). С. 84-101.
10. Курс цивільного процесу: підручник / За ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011. 1352 с.
11. Міжнародне приватне право : підручник / За заг. ред. Є.М.Білоусова, І.В.Яковюка. Харків : Право, 2020. 408 с.
12. Цивільне судочинство в Україні: основні засади та інститути: монографія

/ за ред. В.В. Комарова. Харків.: Право, 2016. 848 с.

13. Цувіна, Т. А. Визнання та виконання рішень іноземних судів у цивільних справах у контексті практики Європейського суду з прав людини. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 138. С. 29–42.
14. Kravtsov S., Surzhenko O., Golubeva N. The validity, effectiveness, and enforceability of an arbitration agreement: Issues and solutions. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2021. Vol. 4, Iss. 4. P. 116-130
15. Shepitko M., Kravtsov S. Award Of International Commercial Arbitration Court And Its Protection By Criminal Law Measures. *Криміналіст первопечатный*. 2019. № 19. P. 74-85.
16. Drozdov O., Rozhnov O., Mamnitskyi V. Mediation and Court in Ukraine: Perspectives on Interaction and Mutual Understanding. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2021. № 3(11). P.181–190.
17. Rozhnov O. Towards timely justice in civil matters amid the covid-19 pandemic. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2020. № 2/3(7).
18. Prytyka Yu., Komarov V., Kravtsov S. Reforming the Legislation on the International Commercial Arbitration of Ukraine: Realities or Myths. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2021. № 3(11). P. 117–128.

#### *Додаткова література*

1. Ізарова І.О. Правова допомога в транскордонному цивільному процесі в Європейському Союзі. Академія адвокатури України. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. № 1(32). С. 53-60.
2. Ізарова І.О. Теоретичні засади цивільного процесу Європейського Союзу : монографія; М-во освіти і науки України. Київ : Дакор, 2015. 335 с.
3. Порівняльний цивільний процес: навчально-методичний посібник / Т. В. Заварза, С. М. Бервено, Л. В. Новікова, К. М. Тоцька. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 156 с.
4. Васильєв, С. В. Порівняльний цивільний процес: підручник. Київ: Правова єдність : Алерта, 2015. 352 с
5. Ханик-Посполітак Р. Європейські принципи створення та діяльності інститутів альтернативних способів вирішення спорів. *Юридичний журнал*. 2015. № 7/8. С. 73-76.
6. Черняк Ю., Білоус О. Принципи міжнародного цивільного процесу (із коментарем). *Юридичний журнал*. 2015. № 7/8. С. 12-32.
7. Черняк Ю. В. Уніфікація норм міжнародного цивільного процесу з розгляду сімейних спорів: Монографія. Київ : Алерта, 2018. – 388 с.
8. Міжнародне приватне право: підручник. / за ред.: В. П. Жушман, І. А. Шуміло. Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2015. 320 с.
9. Дракохруст Т. В. Особливості правової регламентації законодавства України у сфері захисту прав іноземців та осіб без громадянства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 1. С. 190-193.
10. Грабильніков А. В. Конституційно-правовий статус і правовий режим іноземців та осіб без громадянства в Україні: співвідношення понять.



*Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2015. № 6. С. 59-66.

11. Пасайлюк І. В. Особливості участі іноземців та осіб без громадянства як сторін у цивільному процесі України. *Підприємництво, господарство і право.* 2017. № 8. С. 45- 50.
12. Косовський Л. М. Судочинство у цивільних справах з іноземним елементом: монографія. Харків. Право, 2017. 300 с.
13. Пасайлюк І. В. Іноземці та особи без громадянства як треті особи в цивільному судочинстві України. *Часопис Київського університету права.* 2017. № 2. С. 145-150.
14. Михайлів М. Міжнародні договори України про правову допомогу в цивільних справах як джерело правового регулювання спадкування за заповітом у міжнародному приватному праві. *Підприємництво, господарство і право.* 2018. № 10. С. 229–233.
15. Захватаев В. Н. Комментарии к мировой практике международного коммерческого арбитража. Київ: Алерта, 2015. Кн. 1. 906 с.
16. Кирильчук В. В. Правова природа міжнародного комерційного арбітражу. URL:  
[https://3222.ua/article/pravova\\_priroda\\_mjnarodnogo\\_komertsynogo\\_arbtraju.htm](https://3222.ua/article/pravova_priroda_mjnarodnogo_komertsynogo_arbtraju.htm)
17. Любченко Я. П. Виникнення та розвиток альтернативних способів вирішення міждержавних спорів. *Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук праць.* Харків: Право, 2016. Вип. 32. С. 290–299.
18. Гончаренко О. Міжнародний комерційний арбітраж як саморегульована інституція. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія. Юридичні науки.* 2021. № 1. С. 4-13.
19. Удосконалення законодавства України у сфері міжнародного арбітражу: нові ініціативи. *Юридичний вісник України.* 2021. № 16/17 (23 квітня-13 травня. - С. 8-9 .
20. Нагнибіда В. Гарантії захисту прав в арбітражі у практиці Європейського суду з прав людини. *Право України.* 2021. № 10. С. 169-176.
21. Волощук О.Т., Гетьманцев О.М. Арбітраж ad hoc: поняття та специфічні риси.  
*Юридична Україна.* 2019 № 1-2. С.60-68.
22. Коч О.В. Визнання та виконання іноземних арбітражних рішень в Україні. *Правова держава.* 2018. № 31. С.124 –133.
23. Мінченко Д. А. Умови виконання рішень іноземних судів в Англії за нормами загального права. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. Правознавство.* 2017. Т. 22. Вип. 1 (30). С. 95–105.
24. Теплюк С. М. Застереження про публічний порядок – підстава для відмови у визнанні і виконанні іноземного арбітражного рішення: підходи міжнародних уніфікованих документів. *Вісник господарського судочинства.* 2016. № 5/6. С. 118–123.
25. Malinovska I., Yarkina N., Filiuk O. “Public Order” as Grounds for Refusal in the Recognition and Enforcement of a Decision in International Commercial Arbitration: Ukrainian Realities and International Experience. *Access to Justice in*

*Інтернет-ресурси:*

Сайт Ради Європи - <http://www.coe.kiev.ua>

Проект ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції» - <http://www.justicereformukraine.eu/uk/>

Офіційний веб-портал Верховної Ради України - <http://rada.gov.ua/>

Офіційний веб-портал Президента України - <http://www.president.gov.ua>

Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України - <http://www.kmu.gov.ua>

Офіційний веб-портал Верховного Суду - [https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik\\_sprav/](https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/)

Офіційний веб-портал Конституційного Суду України - <https://ccu.gov.ua/>

Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України - <https://minjust.gov.ua/>

Арбітражного інституту Торгової палати Стокгольма ([www.sccinstitute.com](http://www.sccinstitute.com))

Сайт Міжнародного арбітражного суду Міжнародної торгової палати ([www.iccarbitration.org](http://www.iccarbitration.org));

Сайт Лондонського міжнародного третейського суду ([www.lcia.org](http://www.lcia.org));

Сайт Центру арбітражу та посередництва Торгових палат Швейцарії ([www.swissarbitration.org](http://www.swissarbitration.org));

International Handbook on Commercial Arbitration ([www.kluwerarbitration.com](http://www.kluwerarbitration.com));

Сайт Міжнародної асоціації юристів IBA ([www.ibanet.org](http://www.ibanet.org));

*СЕНМК*

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри цивільного процесу. URL: <https://library.nlu.edu.ua/senmk/itemlist/category/57-kafedra-czivilnogo-proczesu.html>